

Artikulacija, obrt za istraživanje javnog mnijenja
vl. Željka Tonković
MB: 98024612

Autorski tim u sastavu:

doc. dr. sc. Željka Tonković

Odjel za sociologiju
Sveučilište u Zadru
zeljka.tonkovic@unizd.hr

doc. dr. sc. Krešimir Krolo

Odjel za sociologiju
Sveučilište u Zadru
kkrolo@unizd.hr

**Prema društveno-kulturnom centru u Zadru: pogled iz perspektive organizacija civilnog
društva**

Izvještaj o rezultatima kvalitativnog istraživanja

Zadar, ožujak 2020.

1. Uvod

Kvalitativno istraživanje koje je predmet ovog izvještaja provedeno je u sklopu projekta „ZadrugArt - platforma za suradnju i razvoj nezavisne kulture grada Zadra“, koji je odobren u sklopu poziva „Kultura u centru“ te sufinanciran sredstvima iz Europskog socijalnog fonda.

Cilj istraživanja bio je ispitati potrebe i mišljenja predstavnika organizacija civilnog društva o Centru za mlade, odnosno o budućem društveno-kulturnom centru (u nastavku teksta: DKC) u Zadru. U istraživanju su sudjelovali predstavnici udruga i organizacija civilnog društva, i to pretežno one koje djeluju u području kulture i umjetnosti te udruge i organizacije koje okupljaju mlade ili provode aktivnosti koje su namijenjene mladima. Za potrebe istraživanja planirana je provedba fokus grupa s po najviše 9 predstavnika iz različitih udruga i organizacija te građanskih inicijativa.

Provjeta istraživanja obuhvatila je razdoblje od početka listopada 2019. do početka veljače 2020. Ukupno je provedeno devet fokusnih grupa te tri grupna i dva pojedinačna intervjuja. Premda su inicijalnim planom provedbe istraživanja bile predviđene samo fokusne grupe, zbog spriječnosti pojedinih predstavnika udruga i organizacija civilnog društva dogovoreni su individualni ili grupni intervjuji u posebnim terminima. Istraživanje je obuhvatilo ukupno 56 udruga, organizacija i inicijativa, pri čemu su u fokus grupama i intervjuima sudjelovale ukupno 62 osobe budući da su pojedine organizacije, zbog opsega i raznolikosti aktivnosti kojima se bave, bile zastupljene s po dva predstavnika/ce.

U fazi pripreme istraživanja utvrđeno je kako ne postoje cjeloviti podaci o ciljanoj populaciji, odnosno udrugama i organizacijama civilnog društva, a koje u svom području djelovanja navode kulturu i umjetnost (s naglaskom na suvremenu kulturu i umjetnost) te koje se u nekom aspektu svog djelovanja bave mladima ili okupljaju mlade (npr. udruge mlađih, studentske udruge, udruge koje provode programe i aktivnosti koje su namijenjene mladima, i to ne isključivo u području kulture i umjetnosti). Stoga je odlučeno da će se kombinirati različiti izvori podataka kako bi se inicijalno pristupilo što većem broju potencijalnih sudionika i sudionica istraživanja. Početni izvor podataka bila je baza udruga i organizacija koje su se prijavljivale na natječaje javnih potreba u kulturi Grada Zadra, a koju je za potrebe ovog istraživanja ustupio Upravni odjel za kulturu i šport. Taj je popis nadopunjjen podacima koji su dobiveni pretraživanjem Registra udruga i Registra umjetničkih organizacija sa sjedištem u Zadru i Zadarskoj županiji. Popis studentskih udruga, organizacija i inicijativa sastavljen je zasebno, kontaktiranjem sveučilišnih Odjela, Studentskog zbora i registriranih studentskih udruga. Ukupno je kontaktirano preko 150 udruga, organizacija i inicijativa pa je stopa odgovaranja približno 30 posto, što se smatra zadovoljavajućim.

Istraživanje je provedeno na temelju prethodno pripremljenog protokola koji je formiran s obzirom na posebne ciljeve kvalitativnog istraživanja te s obzirom na rezultate prethodno provedenog anketnog istraživanja pomoću kojeg su identificirane kulturne potrebe mlađih te sadržajne i upravljačke preferencije mlađih vezane za budući DKC u Zadru.

Protokol je sadržavao tri glavne tematske cjeline:

- (1) zadovoljstvo kulturnom ponudom i ponudom sadržaja za mlade u Zadru;
- (2) programsko-sadržajna vizija budućeg centra;
- (3) upravljanje centrom.

Polazeći od navedenih tematskih cjelina planirana je i struktura ovog istraživačkog izvještaja.

Prilikom provođenja istraživanja svi su razgovori snimani diktafonom, a svim sudionicama i sudionicima zajamčena je anonimnost i čuvanje podataka, kao i zvučnog zapisa. U ovome izvještaju svi iskazi koji će u obliku citata ilustrirati određene nalaze sadržavat će samo uopćene identifikatore (npr. predstavnik udruge nezavisne kulture, predstavnik strukovne udruge) kako bi se sačuvala anonimnost sudionika i sudionica istraživanja.

Tablica 1. Popis fokus grupa i intervjuja

Rbr	Datum	Mjesto održavanja	Tehnika	Broj sudionika
1	4.10.2019.	Sveučilište u Zadru	intervju	1
2	10.10.2019.	Društvo arhitekata Zadra	fokus grupa	9
3	17.10.2019.	Gradska organizacija Crvenog križa	fokus grupa	8
4	23.10.2019.	Studentski klub „Božo Lerotić“	fokus grupa	3
5	24.10.2019.	hotel Kolovare	grupni intervju	2
6	24.10.2019.	Društvo arhitekata Zadra	fokus grupa	5
7	5.11.2019.	Studentski klub „Božo Lerotić“	fokus grupa	4
8	6.11.2019	Kneževa palača	fokus grupa	8
9	20.11.2019	Kneževa palača	fokus grupa	8
10	28.11.2019	Kneževa palača	fokus grupa	4
11	19.12.2019.	Kneževa palača	fokus grupa	4
12	20.12.2019.	privatni stan	intervju	1
13	14.1.2020.	Studentski klub „Božo Lerotić“	grupni intervju	2
14	5.2.2020.	Kneževa palača	grupni intervju	2
<i>Ukupno</i>				61

2. Kulturna ponuda i ponuda sadržaja za mlade u Zadru

Analiza odgovora sudionika istraživanja na pitanje o kulturnoj ponudi u Zadru ukazuje na nekoliko općih zaključaka. Kao prvo, većina sudionika istraživanja smatra da je **kulturna ponuda u gradu posljednjih godina postala bogatija**. Međutim, unatoč velikom broju kulturnih događanja u gradu, smatraju da je veća raznovrsnost sadržaja ono što nedostaje te da je za daljnji kulturni razvoj ključno **povećati financiranje programa u kulturi** i osobito izvaninstitucionalnu ponudu. Više je sudionika fokus grupa primijetilo kako je ponuda u Zadru dosta fokusirana na ponudu koju generiraju kulturne ustanove, dok su sadržaji koje generiraju udruge, inicijative i pojedinci manje vidljivi.

Ali definitivno kulturni život je bogatiji. Ne znam koliko ljudi prate te koncerne klasične glazbe, oni su sjajni, samo što ne stignem na sve to zajedno. Kazališne predstave, Kazalište lutaka uvijek ima odlične predstave. Bogata je ta scena večernja, mislim da se sve to nekako širi i da čemo jednog dana doći na pravi nivo. (predstavnik/ica nezavisne kulture)

Dobro, ne mogu se ne složiti s time da je zadarska kulturna ponuda loša, ali ljudi će isto tako sve to nekako brzo osuditi, tu kulturnu ponudu, bez da vide da ona zapravo raste, ali to nije toliko vidljivo (...). Tipa Nigdjezemka koja organizira te alternativne koncerne, pa dovodi neke X bendove iz Ukrajine i Danske, al to je isto dio kulture... Ili recimo Knjigozemka, ima ili je barem znala imati neke zanimljive evenete (...) Isto tako, jazz večeri koje su bile u Kneževoj palači, pa onda isto nekakvi "lijevi" gitaristi... Mislim, nerealno je s druge strane očekivati da Zadar svake godine dovede neki veliki bend, da ove godine dođe Iron Maiden, sljedeće Rolling Stones, to je nerealno očekivati, barem što se tiče glazbene ponude. (predstavnik/ica studentske udruge)

Nadalje, u svim fokus grupama i intervjima sudionici istraživanja su se složili da je **ponuda dosta ograničena izvan turističke sezone**, dok je u razdoblju sezone često i previše događanja koja se odvijaju istovremeno. Nekoliko sudionika fokus grupa pritom je istaknulo kako se poboljšanje kulturne ponude ne postiže organizacijom pojedinačnih događaja (npr. koncerata popularnih glazbenika) nego kontinuiranim ulaganjima u kulturni sektor i umjetničku scenu. Navedeni fokus na programe kulturnih ustanova, zajedno s manjkom resursa s kojima se suočava izvaninstitucionalni kulturni sektor, nekoliko je sudionika istraživanja prepoznalo kao glavni nedostatak kulturnog života grada. Riječima jednog sudionika istraživanja, radi se o zatvorenoj i rigidnoj strukturi koja guši kreativnost:

Kulturna ponuda u Zadru, mislim da okviri koje ona nudi jednostavno sprječavaju svu inovativnost koja buja i koja vrišti da onako progovori i da stvori u gradu. Tu ima toliko nadarenih mladi, toliko ideja, toliko nadarenih odraslih koji imaju potrebu da stvaraju, a

stvaranje je jedan terapijski proces. Jednostavno ta struktura koja je toliko rigidna, to ne omogućava ne potiče čak bih rekla i sprječava. (predstavnik/ica udruge u području humanitarno-socijalne djelatnosti)

Kulturna ponuda grada i u zimskim i u ljetnim mjesecima - mršava dvojka. Zaista mršava dvojka. Ali je istina da naši mjeseci počinju od devetoga do šestoga. To je taj period, dugi period kada se ne događa, neću reći ništa, ipak, neću generalizirati, ali jako slabo. Vodim dramsku sekciju u školi već 20 godina i u gradu također vodim dramsku sekciju i mislim da bi se po tom pitanju dalo još puno, puno toga napraviti u ovom gradu. Ipak mi smo htjeli-ne htjeli veći grad. (predstavnik/ica udruge u scensko-izvedbenim umjetnostima)

Predstavnici udruga i organizacija u kulturi također smatraju da **previše toga ovisi o pojedincima** koji „guraju“ scenu, zbog čega je održivost brojnih udruga i organizacija, a posljedično i dijela kulturne ponude, često ugrožena. Naime, odlaskom ključne osobe koja je svojim radom i entuzijazmom poticala razvoj neke scene, često dolazi do gubljenja kontinuiteta, a ponekad i do potpunog zamiranja aktivnosti.

To je tako bilo, onda što se tiče nas (...) svelo se slovo na pet ljudi, šest koji vuku. Uvijek ovisi o dvoje ljudi u našim udrugama, ako vučeš ti kao konj i ako svih vučeš za rukav, netko će nešto raditi. Ako ne, gotovo nestane. Tako je i recimo naš ovaj klub se skoro ugasio.
(predstavnik/ica strukovne udruge)

Ovisi o entuzijazmu i mogućnostima pojedinaca da to izguraju ili ne. U trenutku kada oni padaju pada i ponuda, u trenutku kada se oni dignu skupe neke svoje snage onda se i ona diže. Tako da jako ovisi o tome. Sve je bazirano na pojedincima. (predstavnik/ica nezavisne kulture)

Govoreći o položaju mladih u gradu Zadru te o sadržajima koji su usmjereni mlađoj publici, u većini fokus grupa sudionici istraživanja isticali su da bi **ponuda sadržaja, programa i aktivnosti za mlade trebala biti raznovrsnija**. S druge strane, predstavnici udruga koje okupljaju mlade ili provode programe i aktivnosti koji su namijenjeni mladima, istaknuli su kako je često problem pronaći kritičnu masu onih koji će htjeti aktivno sudjelovati. Na **inertnost i nezainteresiranost** studentske populacije upozoravaju i predstavnici studentskih udruga, organizacija i klubova.

Pošto smo mi počeli radit taj (...) festival, uvijek je teško dobit ljudi da rade s tobom, to je najveći problem, nikad problem nisu novci ni dobivanje prostora, tu se uvijek možeš snaći i od nekog ružnog prostora napraviti neki funkcionalan, ali dobit ljudi da rade s tobom, da ti daju

*ruke, je najteža stvar na svijetu za napraviti...to prvo...druga stvar - dobit publiku.
(predstavnik/ica studentske udruge)*

A neke ove stvari se ne prezentiraju dovoljno, za neke manje umjetnike, manje sekcije, manje klubove, koji nemaju mogućnosti ni prostorno ni novčani, i nemaju toliku podršku od Grada. Penjanje, recimo. Kad kažeš danas ljudima da se penješ, to je ono, kakvo penjanje. Ne znaju da to uopće postoji u Zadru već godinama. (predstavnik/ica udruge tehničke kulture)

Drugi problem na koji je ukazao dio sudionika istraživanja je **komercijalizacija slobodnog vremena i aktivnosti**, koje su zbog toga nedostupne mladima koji dolaze iz obitelji nižeg socioekonomskog statusa. Mladi su stoga često prepušteni sami sebi te je mala vjerojatnost da će se spontano zainteresirati za kulturne i obrazovne sadržaja. Na slične zaključke upućuju i rezultati anketnog istraživanja provedenog na reprezentativnom uzorku učenika srednjih škola na području grada Zadra, kojim su ustanovljene značajne razlike u kulturnoj participaciji učenika s obzirom na tip srednjoškolskog obrazovanja koje pohađaju i socioekonomski status roditelja. Predstavnici strukovnih udruga u polju kulture i umjetnosti pritom upozoravaju i na nedostatke obrazovnog sustava u kojem je nastava iz predmeta koji bi trebali poticati izražavanje i kreativnost (npr. likovna i glazbena kultura) posljednjih godina bitno reducirana. U takvim okolnostima **potreban je dodatni angažman** od strane samih organizatora kulturnih događanja, ali i sustavna podrška institucija i uprave prema civilnom i kulturnom sektoru. U tom kontekstu, jedan od predstavnika udruga tehničke kulture istaknuo je kako **u Zadru nedostaje kultura razvoja civilnog društva** što se ogleda u nedovoljnoj povezanosti između pojedinih sektora.

Interes postoji, fali mladima, mladi se žele priključiti nečemu, uvijek se žele priključiti, uvijek žele sudjelovati u nečemu, samo treba postojati nekakav organizator. Oni to u pravilu nisu i lako se priključe ako nešto nastane, ali treba postojati nekakva baza u koju će se oni priključiti. (predstavnik/ica udruge tehničke kulture)

Znači, njima je trenutno najveći cilj izaći vani, popiti nešto, pogotovo ako su još maloljetni, to im predstavlja eto neku nešto najviše do čega mogu doći, izaći u klub u koji ne bi smjeli ući ako nisu tri godine stariji nego što jesu i naravno da se onda ponuda za mlađe oblikuje u tom smjeru. Za to je upravo dobro da je probujala ova scena pub kvizova zato što mladima nudi nešto novo. (predstavnik/ica udruge; ostale djelatnosti u kulturi i umjetnosti)

Drugim riječima, komentirajući kulturnu ponudu namijenjenu mladima, ali i kulturni život grada općenito, sudionici fokus grupe isticali su kako su gradske strukture te koje bi se trebale promijeniti, i to na način da postanu **otvorenije za komunikaciju i suradnju** sa civilnim i kulturnim sektorom, čime bi se s vremenom poboljšale civilna i kulturna scena u gradu.

Mislim da je inertnost zapravo nešto što se prekopiralo kao preko indiga u naše društvo u zadnjih dvadesetak, tridesetak i četrdesetak godina. Smatram da su sve institucije uključujući škole, dakle odgojno-obrazovne institucije, uključujući Sveučilište i kulturne institucije, muzeje, kazalište, u Zadru zatvorene kuće. I da ljudi koji tamo rade su absolutno nekompetentni da rade unutra. To je sve politička struktura koja je potpuno neprobojna.
(predstavnik/ica nezavisne kulture)

3. Programsко-сadržajna vizija društveno-kulturnog centra

Kada je riječ o programsко-сadržajnoj viziji budućeg društveno-kulturnog centra, analizom transkriptata utvrđeno je nekoliko tematskih cjelina:

- Naziv centra i potencijalni korisnici
- Prostorna organizacija i uređenje
- Potencijalni sadržaji
- Umjetničko-aktivistički i/ili društveno-obrazovni centar
- Položaj nezavisne kulturne scene i nezavisnih prostora u gradu

Naziv centra i potencijalni korisnici

U odgovorima na pitanja o programsкоj viziji budućeg DKC-a u gotovo svim fokus grupama su sudionici istraživanja samoinicijativno započeli raspravu o samom nazivu Centra. Naime, velik dio sudionika istraživanja negativno se izrazio prema nazivu „Centar za mlade“ zbog toga što takav naziv smatraju previše isključivim i stoga problematičnim. Zbog toga predlažu da se centar osmisli na način da se zadrži **otvorenost za sve dobne skupine**.

Ako gledamo na mlade, onda gledamo da to bude jedan centar gdje bi svim mladima bila otvorena vrata i u kojima bi mladi imali ostvariti neke svoje potrebe za kulturom. Ako govorimo o mladima koji su djevojčice i idu na ritmiku i ako su to mladi recimo, ne znam, od 30 godina, onda su to različiti, zapravo različito gledanje na centar za mlade. (predstavnik/ica nezavisne kulture)

... To staro-mlado, to po meni uopće nema veze ili puno manje nego što ljudi hoće da ima. Prema tome, u tom smislu mislim da se treba sve dobne grupe uključiti i sve dobne grupe, apsolutno sam za. Naravno ljudi koji će podržavati sadržaje koji svima odgovaraju. (...) ali vi imate svoje potrebe, ako je centar za mlade, onda bi da se potegne centar za mlade, ali da se može tu uključiti sadržajno i da bude otvoreno prema drugim dobним skupinama. (predstavnik/ica udruge u području književno-nakladničke djelatnosti)

Odnosno, kao što je vidljivo iz priloženih citata, dio sudionika istraživanja vidi Centar za mlade kao prostor koji bi mogao **povezati različite generacije**, odnosno kako je istaknuo jedan od aktera civilne i kulturne scene: „centar stvarno međugeneracijske suradnje“. Primjerice, kao što su to istaknuli sudionici istraživanja:

Znači, ja, da se mene pitalo, ne bi ga nazvao Centar za mlade. To mi je malo onako pre isključivo. Smatram da kroz ovo neko dosadašnje bavljenje poslom unutar udruge ta međugeneracijska suradnja stvarno znači puno za sve dobne skupine. Pogotovo

možemo puno naučiti od starih, a svoje znanje ne možemo prenijeti najmanjima, tako da bez te neke suradnje među generacijama to ne funkcioniira. (predstavnik/ica strukovne udruge)

Vidim najveću zapravo prednost da ako se taj dio ostvari da to stvarno bude centar za sve. (predstavnik/ica udruge u području zaštite okoliša i prirode)

Nadovezujući se na raspravu o nazivu centra i potencijalnim korisnicima, veći dio predstavnika OCD-ova je otvoreno izrazio mišljenje da taj centar ne bi trebao sadržavati programe za djecu osnovnoškolske dobi budući da rad s djecom zahtijeva posebne prostorne i pedagoške standarde koje bi bilo teško povezati s ostalim programskim aktivnostima koje bi se tamo odvijale. Izuzetak u odnosu na ostale sudionike istraživanja pritom predstavljaju udruge i organizacije koje provode aktivnosti za djecu mlađu od 15 godina. Ovaj, kao i drugi rezultati istraživanja, pokazuje kako predstavnici udruga i organizacija **vide budući društveno-kulturni centar iz vlastite perspektive** te se sukladno tome međusobno razlikuju kada je riječ o nazivu centra, ciljanim skupinama te programskoj i sadržajnoj konцепцији.

*Za mene je sadržaj kako ja zamišljam sve, ne toliko djece, baš mislim na mlade.
Djeca nemaju smisla tamu. (predstavnik/ica udruge u području obrazovanja i znanosti)*

*Za početak ciljana grupa, kome on služi. Jer mi cijelo vrijeme imamo terminološki problem. Okej, znači, centar za mlade. Mladi se smatraju u principu... mislim ne možemo imati centar za mlade u kojem će funkcioniрати djeca osnovnoškolske dobi, srednjoškolske dobi, studenti i ovi do 35. To sve skupa ne može biti.
(predstavnik/ica nezavisne kulture)*

Bez obzira na međusobne razlike u mišljenjima, većina sudionika istraživanja smatra da je **pažljivo promišljanje naziva centra i potencijalnih korisnika** od ključne važnosti za detaljnije osmišljavanje programsko-sadržajne konцепцијe. Primjerice, kao što ističe jedan od sudionika istraživanja, ako će Centar za mlade uključivati i djecu osnovnoškolske dobi, to bi moglo rezultirati nekim oblikom autocenzure kulturnih i umjetničkih sadržaja. Osim toga, dio sudionika istraživanja koji imaju iskustvo djelovanja u platformama koje su okupljale udruge i umjetničke organizacije na nezavisnoj kulturnoj sceni, pri čemu su neko vrijeme djelovali u istom prostoru (kino Pobjeda, staro Kazalište lutaka), smatraju kako je **osmišljavanje programsko-sadržajne koncepцијe centra neodvojivo od planiranja potencijalnih korisnika i/ili publike kao i planiranja prostornog uređenja**. Konkretna preporuka pritom bi bila da se u sklopu centra odvoji prostor za održavanje koncerata od prostora za dramsko-scenske programe te da se, ukoliko se predvidi mogućnost održavanja programa za djecu mlađu od 15 godina, vodi računa o prostornim, tehničkim i pedagoškim standardima.

Ovaj, mislim to je zgodno, ali to mora biti razdvojeno, mislim u tom smislu kao što kaže (...) dva krila. Ok, onda će tamo neka djeca imati breakdanceove ili će raditi nekakve dramske radionice ili će imati likovnu koloniju, ili će ne znam šta, književni klub za djecu. Mislim za djecu, govorimo o mladima, osnovna škola, srednja škola. A onda tamo dijagonalno preko puta, u istoj toj kocki možda postoji i nekakav klub koji će raditi do 6 sati ujutro pa će ovi u 8 dolaziti vidjeti ove s izbeženim očima kako sjede... Mislim, pa će tu biti nekakve predstave u kojima će biti golotinje pa će onda biti netko će držati kontra društveno-politički govor, protiv suca Markovića ili šta ja znam. Takve dvije stvari se daju kombinirati, ali se isto tako prostorno trebaju pažljivo odijeliti. Nekako. Onda recimo ne možemo u istom prostoru očekivati da će jednu večer biti punk svirka, sutradan da će biti predstava... (predstavnik/ica nezavisne kulture)

Analiza razgovora sa studentskim predstavnicima i predstavnicama također je pokazala da ni studenti ne preferiraju Centar za mlade kao mogući naziv budućeg društveno-kulturnog centra. Naime, pribjavaju se da bi atmosfera u takvom centru mogla biti previše formalna i neopuštena te smatraju da je postavljanje dobnih granica nepoželjno u kulturnim centrima koji trebaju biti **inkluzivni i otvoreni za različite skupine korisnika**. Studentski predstavnici također smatraju problematičnim što se uz ovaj centar vezuje i spominjanje nezavisne kulture, o čemu će više govora biti u nastavku ovog izvještaja. Iz odgovora predstavnika studentskih udruga, klubova i organizacija također je vidljivo da **povezuju programsku orientaciju budućeg centra s upravljanjem** te ističu kako bi **vodstvo budućeg DKC-a trebalo biti fleksibilno i otvoreno** za suradnju s novim akterima na sceni kao i za nove potrebe u kulturi.

I onda je to prikačeno za nezavisnu kulturu...mislim, to je sad priča za sebe... Ja mislim da oni sami ne znaju što točno žele...malo je neki centar, pa nešto malo za mlade, pa za nezavisnu kulturu... (predstavnik/ica studentske udruge)

... Ti kad kažeš ljudima da ima neki sadržaj u studentskom klubu, ti ljudi ti neće doći jer je to studentski klub...mislim, naravno da naziv odbija ljude, jer svaki naziv opet određuje neku skupinu ljudi koji su korisnici tog prostora, jel da? Tako da bi definitivno trebali promijenit u neki društveno-kulturni smjer, kako god da ga sroče, samo da nije Centar za mlade...i da implicira malo šire područje... (predstavnik/ica studentske udruge)

Dodatac argument za programsku otvorenost budućeg DKC-a te za, posljedično, odustajanje od radnog naziva Centar za mlade, pojedini sugovornici pronalaze u tome da je zadarska povjesna jezgra uslijed procesa turistifikacije izgubila dio društvenih funkcija koje su samo dijelom zamjenili trgovački centri. Zbog toga smatraju da bi bilo važno **omogućiti da budući DKC postane mjesto susreta svih generacija**.

Slažem se, Centar za mlade, ali da ne budu tamo samo mladi nego da svi imaju. I da ja mogu otići ne znam sa tatom tamo. Da se mogu svi tamo družiti. Okej, da bude većinom za mlade, da mladi imaju svoju zanimaciju, ali isto tako da ne bude nekom starijem neugodno doći tamo, nekoj ženi sa djetetom, da svi imaju zanimaciju. Ako će netko ostaviti dijete tamo, da i odrasli ima što raditi. Stvarno da bude ono što kaže Centar grada. Mislim ono kad je već centar uništen da bar tamo da se prebaci preko mosta, da ima događanja, da nisu svi po kafićima ili u Supernovoj, nego da se stvarno tamo nešto događa. (predstavnik/ica udruge tehničke kulture)

Mladi bi mogli biti nositelji svega, ili korisnici više možda u nekim tim dijelovima, ali sve ono što se tamo nađe ne bi trebalo biti samo za mlade, trebalo bi biti možda nekakav centar nukleus nečega što se treba pomaknuti u ovom gradu. (predstavnik/ica strukovne udruge)

Prostorna organizacija i uređenje društveno-kulturnog centra

Svi sudionici istraživanja slažu se da je dobro da se radi na projektu uređenja zapuštene vojarne pored Gradske knjižnice Zadar te da se infrastruktura koja je desetljećima stajala neiskorištena u središtu grada napokon iskoristi. Pojedini akteri civilne i kulturne scene pritom još ističu da je Zadar imao iznimian potencijal u cijeloj toj zoni bivše vojarne na Voštarnici, koji je nažalost većim dijelom izgubljen:

Potencijal je bio puno veći i on je trenutno izgubljen, taj prostor su nagrizle javne institucije, tamo se uselio sud, uselila se policija, uselila se hitna, uselio se državni inspektorat, uselila se državna uprava. Postojalo je još nekoliko zgrada koje su bile slobodne gdje smo mi pokušali dobiti jedan prostor međutim nismo i sada su sve te grade ponovno dane Županiji. Postojala je mogućnost da taj centar ne bude samo jedan objekt nego da se on proširi da ta cijela zona postane nekakav nukleus nekakav kreativni dio kvart u kojem će se nešto događati i stvarati.

Međutim, to je propušteno i to samo upućuje na nedostatak ikakvog dugoročnog sagledavanja stvari. Malo udruga zna da smo mi pokušali taj prostor dobiti, dobila ga je sada Županija, postojala je cijela jedna dvorana napuštena za koju grad uopće nije znao da postoji, koja da je u funkciji bila bi idealna baš za kulturni dio, tribine i koja nije u funkciji trideset i više godina i mogla se sa jako malo sredstava obnoviti. (predstavnik/ica udruga tehničke kulture)

Više je predstavnika udruga i organizacija istaknulo kako smatraju da Grad Zadar „ne zna što želi“ odnosno da su im **nejasne intencije** u vezi budućeg DKC-a. Stoga se pribjavaju da bi takva neodlučnost mogla imati posljedice i u funkcioniranje budućeg DKC-a ukoliko bi se pokušalo udovoljiti zahtjevima što većeg broja udruga i organizacija za prostorom, a da se pritom ne vodi računa **o kriterijima i viziji** samog DKC-a.

Problem je što Zadar kao grad ne zna što želi i imamo upravljača koji ima sredstva ima i mrkvu i batinu i ne zna uopće kako ih koristiti, to je taj problem. I to je ono što će se odraziti

na ovaj centar za mlade. Mislim da će se sadašnje stanje tamo preslikati. (predstavnik/ica udruge tehničke kulture)

I onda je to prikačeno za nezavisnu kulturu...mislim, to je sad priča za sebe... Ja mislim da oni sami ne znaju što točno žele...malo je neki centar, pa nešto malo za mlade, pa za nezavisnu kulturu... (predstavnik/ica studentske udruge)

U gotovo svim fokus grupama sudionici su se jasno odredili za ideju DKC-a kao prostora u kojem se održavaju različiti programi i aktivnosti, odnosno za centar kao mjesto susreta i razmjene te su mišljenja kako bi prostorna organizacija trebala to i omogućiti. U tom smislu, **budući DKC vide kao mjesto u kojem bi mogle djelovati različite udruge i organizacije**, ali ne na način da svaka udruga dobije svoj ured, nego kao prostor održavanja aktivnosti i kao **mjesto susreta**. Jedan od problema koji se mogu pojaviti s podjelom uredskih prostora je „privatizacija“ centra, što može rezultirati nedostatkom komunikacije i suradnje među udrugama i organizacijama koje ga koriste.

... Najgora stvar koja se može dogoditi je pretjerana privatizacija od pojedinih osoba znači da netko sebi uzme dio prava i kaže i sada ču ja biti tu. A težimo svi da to bude za svih dnevni boravak. E sad koliko smo mi spremni na takav oblik, ne znam, ali ajde idemo vidjeti.
(predstavnik/ica udruge u području tehničke kulture i obrazovanja)

S druge strane, manji dio sudionika istraživanja otvoreno je izrazio stav da bi dio prostornih kapaciteta budućeg DKC-a trebao pripasti udrugama i time zadovoljiti njihove **potrebe za stalnim prostorom djelovanja**, uključujući i **uredski prostor** koji je nekim udrugama neophodan. Primjerice, riječima predstavnika/ice jedne strukovne udruge:

Ali u svakom slučaju, Centar za mlade znači Centar za kulturu (naglašava kulturu), to bi trebali biti prostori koji omogućuju rad nekakvim udrugama. Takav jedan Centar znači mora imati prostore za udruge, a mora imati i dva-tri veća prostora za nekakav koncert, galeriju, tako znači, prostore koji omogućuju nekakva javna događanja. Ali sigurno da mora imati prostore za udruge. (predstavnik/ica strukovne udruge)

Dio sudionika istraživanja bio je upoznat s prijedlogom arhitektonskog uređenja te su na taj prijedlog iznijeli veći broj kritika. Prije svega, tom planu uređenja zamjeraju **preveliki broj uredskih prostorija** te smatraju da većini udruga ni ne trebaju uredski prostori, dok s druge strane u gradu postoji potreba za kvalitetnim izvedbenim prostorima, prostorima za radionice, klubom u kojem bi se održavali koncerti, multimedijalnom dvoranom u kojoj bi udruge mogle predstavljati svoj rad kao i za otvorenim dnevnim boravkom koji bi omogućio okupljanje predstavnika civilne i kulturne scene, druženje i razmjenu ideja. Jedan sudionik/ca istraživanja usporedio/la je prostor budućeg DKC-a s uredskim prostorom Centra nezavisne

kulture na Relji (CNK), obrazloživši pritom zašto drži da takvo prostorno uređenje ne bi bilo optimalno rješenje za budući DKC:

Jedino što bi se trebalo izbjegići sve u svemu tome, a što uvijek nekako ispadne linija manjeg otpora u Zadru, da to postane uredski centar i da se to zaključava i otključava. To mora biti stalno otvoreno mjesto. Dakle, imamo tzv. CNK (Centar nezavisne kulture, op.a.) na Relji ured, ali to je uredski centar tamo nema te... To radi određeno vrijeme i tamo se radi projekti. Kada je nešto što se otvara i zatvara i tako dalje, tamo se mladi ne osjećaju da tamo mogu doći. To mora biti cijelodnevna aktivnost... I da znaju da mogu tamo doći i tamo mogu biti sigurni i da mogu provesti vrijeme kao što su se navikli roditelji na dječjem odjelu.

(predstavnik/ica udruge u području humanitarno-socijalne djelatnosti)

Konkretno, kada je riječ o prostornom uređenju, sudionici istraživanja većinom su se negativno odredili prema ideji uredskih prostora koji bi bili dodijeljeni pojedinim udrugama i organizacijama, dok s druge strane smatraju poželjnim prostore poput:

prostorije za kreativne radionice

multimedijalna dvorana

dnevni boravak

klupski prostor za koncerте/svirke

dvorana s ogledalima i plesnim podom (za plesne treninge)

izvedbena dvorana (za dramsko-scenske programe)

galerijski prostor

glazbeni studio ili manja dvorana za probe bendova

co-working prostor

U istraživanju je sudjelovalo nekoliko udruga koje se bave vizualnim umjetnostima te su njihovi predstavnici jasno istaknuli kako smatraju neophodnim da budući DKC ima i **adekvatan izložbeno-galerijski prostor**. To smatraju važnim bez obzira na to kako će se odrediti naziv i programsko usmjereno budućeg DKC-a kao i bez obzira na to hoće li udruge iz kojih dolaze ondje naći svoj novi prostor ili će budući centar koristiti samo za povremene izložbe i druge aktivnosti.

Ne mogu zamisliti da se to sve skupa napravi, a da unutra ne bude nekakva galerija. Nisam uopće razmišljao o tome, ali ne mogu zamisliti da se napravi nekakav centar, a da ne bude galerijski prostor za izložbe. Zato računam da ćemo mi biti zastupljeni. Ne znam što je predviđeno, ali držim da bi bilo bezveze da se radi nekakav kulturni centar, a da nema galerijski prostor. Mislim da su ovi koji su ga zamislili i predvidjeli da će to tamo biti. računamo da bismo u svemu tome mogli imati neku korist, odnosno galerijski prostor u kojem možemo izlagati. (predstavnik/ica strukovne udruge)

Nadalje, kao što je prethodno navedeno, jedna od preporuka koju su iznijeli sudionici istraživanja je ta **da se odvoji prostor za održavanje koncerata** od dvorane u kojoj će se održavati kazališne i plesne predstave. Imajući u vidu zgradu budućeg DKC-a, odnosno njezine gabarite, sudionici istraživanja su se složili da bi trebalo **predvidjeti veći broj različitih dvorana**.

Postoji i ta neka veća dvorana gdje bi svatko mogao nešto organizirati. I u smislu, ne znam, da se ono napravi kalendar pa da onda po potrebi ide kako što, da ima neka manja dvorana, veća dvorana pa kako koja udruga što radi, ne znam teško mi je pričati za druge jer ja mogu samo iz svoje ove perspektive. (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

A što se tiče samog prostora (...) definitivno bi trebali imati dvorana neka onako s ogledalima jer u Zadru toga fali, doslovno možda par dvorana ima, ne mora to biti ništa veliko.
(predstavnik/ica udruge u području humanitarno-socijalne djelatnosti)

Sličnog je mišljenja i jedan od aktera nezavisne kulturne scene koji se u razgovoru prisjetio problema koji su nastajali zbog zajedničkog korištenja istog prostora u različite svrhe i za različite publike:

I onda je bilo problema što ne ide to baš jedno s drugim. Na primjer, ti imaš koncert jednu večer, sutradan oni imaju predstavu kazalištarci, preksutra dolaze djeca, mislim to je jedan prostor i mislim da ne može biti za više takvih nekih funkcija. Mislim da bi se za početak to trebalo nekako odvojiti ili nešto smisliti. Ne znam... koncertna dvorana ne može biti jednaka po meni s nečim "finijim".
(predstavnik/ica nezavisne kulture)

Neki od sudionika fokus grupa predložili su da se prije osmišljavanja prostornog uređenja uzmu u obzir **prostorne potrebe udruga i organizacija** koje su zainteresirane za korištenje tog prostora, što je ujedno jedan od ciljeva provedenog kvalitativnog istraživanja. U tom smislu, predstavnici udruga i organizacija preporučuju da se predviđi nekoliko temeljnih namjena prostora te da se ti prostori zatim ponude na korištenje većem broju udruga i organizacija, **uz obveznu koordinaciju termina i pravila korištenja**. Primjerice, kao što predlaže jedan od sudionika istraživanja:

Budući da imamo toliko veliki broj i udruga i razne potrebe za raznim prostorima, jedini način koji ja vidim da je logičan je da se jednostavno potrebe grupiraju u neke kišobran potrebe. Ako postoje potrebe raznih udruga, na primjer, za dvoranom s ogledalima, to je jedna vrsta znači prostora koji je zajednički. Isto tako jedan prostor koji bi bio za koncerete, treći za ples, četvrti za prezentacije, peti sala za sastanke, šesti je ovo, i onda ima jedan dio koji su uredi (...) koji onda unošenjem reda i rasporeda više udruga može dijeliti. (predstavnik/ica udruge u području znanosti i obrazovanja)

Govoreći o korištenju prostora, sudionici istraživanja su se složili s tim da će u budućem centru biti važna **suradnja i koordinacija aktivnosti** između predstavnika udruga i organizacija koje će ga koristiti za svoje programe. Primjerice, kao što predlaže jedan od aktivnih sudionika civilne scene u Zadru, poželjno je da se pojedini prostori ne dodjele pojedinačnim udrugama i organizacijama, već **da se predviđi model korištenja koji će poticati na međusobnu suradnju**, ali uz potrebno koordiniranje.

Kažem, opet ovisi o udrugama koje bi bile tamo, i taj kalendar tamo koji se koristi. Znači to da svatko ima svoju prostoriju, to ne vidim baš koliko će biti moguće, a da možemo ju koristiti zajedno u dogovoru i tu je znači bitna suradnja. Znači tu su sastanci s predstavnicima, predsjednicima, ono na tjednoj bazi bi trebali biti jer mislim da svi imaju svoje potrebe, ako se to i dogodi ako svi budemo tamo da će svi htjeti svoj dio kolača.
(predstavnik/ica udruge u području humanitarno-socijalne djelatnosti)

Potencijalni sadržaji u društveno-kulturnom centru

Kada je riječ o programsko-sadržajnoj koncepciji i viziji budućeg DKC-a, predstavnici udruga većinom **polaze iz perspektive djelatnosti** kojom se inače bave. Primjerice, predstavnici udruga i organizacija koje se u svojim redovnim aktivnostima i programima bave djecom osnovnoškolske dobi smatraju kako bi centar trebao uključivati i djecu mlađu od 15 godina u svoj rad. Isto tako, predstavnici udruga koje se inače bave mladima i djecom većinom smatraju kako bi trebalo biti dosta edukativnih sadržaja, predavanja i praktičnih radionica u kojima će polaznici imati priliku proširiti znanje iz različitih područja. Predstavnici tih udruga i organizacija također smatraju poželjnim ostvarivanje suradnje s osnovnim i srednjim školama.

Prostor gdje se mogu održavati radionice od najmlađe dobi pa do najstarije bile to radionice modelarstva bile to radionica kiparstva bile to radionice kako napraviti sam svoj kompost, stvarno raznolike stvari koje mladi nemaju prilike ni dobit u institucionalnom obrazovanju, nemaju prilike možda ni vidjeti ni čuti za to premda oni postoje. (predstavnik/ica udruge u području zaštite prirode i okoliša)

Također je prisutna ideja o centru kao mjestu u kojem će se moći dobiti informacije o programima i aktivnostima različitih udruga i organizacija koje djeluju u Zadru. Naime, u nekoliko je fokus grupa iznešena primjedba o nedostatnoj informiranosti te o nedostatku jednog središnjeg izvora informiranja (npr. **info centar**).

Prvenstveno nekakav prostor koji će služiti za puno veću vidljivost svih stvari koje se događaju u gradu. (predstavnik/ica udruge u području zaštite prirode i okoliša)

*Jednostavno da se na jednom mjestu objedini sve ono što ljudi zanima.
(predstavnik/ica udruge tehničke kulture)*

Gdje se oni opušteno nalaze, gdje se zajedno druže i onda kroz to spontano druženje dobivaju informaciju o različitim radionicama, edukacijama i svemu živome i onda iz tog druženja onda ide dalje. (...) Znači, informativni centar ajmo reći u neku ruku, mjesto druženja, gdje oni mogu doći, gdje se mogu informirati u datom trenutku što bi eventualno toj kategoriji uzrasta bilo potrebno. Vrlo važno je to druženje mladima, ne treba nametati ništa, već stvoriti nekakav prostor u kojem će se oni družiti, a da je to cjenovno i sadržajno pristupačno. (predstavnik/ica udruge u scensko-izvedbenim umjetnostima)

... ali to treba biti totalno otvoreno, može doći tko god želi tu. Tko god ima nešto, planira nešto, ima ideju, da može doći, reći nekome ja želim to i to. Onda će možda netko reći: okej, ova udruga ti možda može pomoći, vidi s njima ovo-ono. Da nekako imaju ljudi osjećaj da su dobrodošli, a ne sad da se opet zatvori u tri neke udruge koje će nešto raditi. Ono da bude totalno otvoreno. (predstavnik/ca nezavisne kulture)

Iz razgovora s predstavnicima udruga i organizacija civilnog društva proizašao je **niz ideja i prijedloga o sadržajima i aktivnostima** koji bi se mogli odvijati u novom prostoru. Pritom posebno ističu kako bi budući centar trebao biti stalno **otvoren za nove inicijative i sadržaje**.

*... Večeri poezije, predavanja, sve što je bilo u Gradskoj knjižnici, u Nigdjezemskoj, Knjigozemskoj, ako ljudi žele, da mogu na neki način tamo predstaviti. Radionice, naravno...
(predstavnik/ica udruge u području znanosti i obrazovanja)*

*Pa naravno da treba biti otvoreno. I svaka udruga koja tamo radi ili nešto da prikaže, da bude nekakav raspored jedanput mjesečno, da svatko nešto iznese svoj program, svoj projekt, tako ćemo privući građane i mladež i djecu, zavisi koje dobi. Da imaju javno da se vidi što se događalo, da se priključi i tako.
(predstavnik/ica udruge u području scensko-izvedbenih umjetnosti)*

Ja mislim da je bitno imati par prostorija koje su uvijek otvorene kao za bukirati za neki simbolični novac. Tako da to zauvijek bude otvoreno svima, ako sutra dođe neka druga udruga i hoće nešto organizirati, posebno ta kreativna stvar (...) znači to se stalno nešto novo događa. I trebaš imati dostupno kao mjesto gdje možeš raditi da nije sve kao zauzetu u početku s udrugama. Ja se slažem da mora

biti jedna velika dvorana, za koncerte ili nešto tako, možda par udruga, ali da bude dosta otvoreno da ljudi mogu stalno nešto novo raditi. (predstavnik/ica udruge u području obrazovanja i kulturno-umjetničkog amaterizma)

... Bitna je ta otvorenost ta otvorenost prema svima (...). Ako će taj centar biti tu kod Gradske knjižnice, dakle mislim da bi bilo zgodno da svi mladi tu mogu provoditi svoje slobodno vrijeme. Da to nije samo vrijeme kada će oni imati od 18 do 19 nekakav svoj termin, nego da se tamo kvalitetno može provoditi vrijeme.
(predstavnik/ica nezavisne kulture)

Fali jedan solidniji veći klub kao što je Močvara ili KSET u Zagrebu, što dosta nas ljudi pritišću, zašto niste kao ovi, zašto niste kao oni, a mi imamo neki svoj opus i mogućnosti koje možemo financirati. Ne možemo dovoditi velika imena, a to je u Zadru Arsenal bio, bio je Qbar u manju ruku i tako, Kazalište lutaka nekaka...i tako, mislim da bi taj budući centar za mlade trebao imati neku koncertnu dvoranu, koju ne znam kako bi to izgledalo, kako bi se to financiralo...
(predstavnik/ca nezavisne kulture)

Ukoliko bi budući DKC bio formiran kao Centar za mlade, sudionici istraživanja smatraju da bi bilo važno **omogućiti mladima da sami osmišljavaju i kreiraju sadržaje**. Predstavnici udruga i organizacija koje rade s mladima posebno su istaknuli kako bi Centar za mlade, pored sadržaja koje će voditi stručne osobe, trebao nuditi i **prostor slobode** za kreativno izražavanje mladih.

Ja iz moje perspektive na primjer kada sam ja bio mlađ...dosta mi je značilo što je udruga Z.V.U.K., ili tadašnji DHM imao dosta neformalni, otvoreni pristup nama gdje nam je dao priliku i odgovornost da radimo nešto. Na primjer u DHM-u si mogao doći i pitati ključ bez puno birokracije što je bilo sad ovako gledajući dosta eksperimentalno, ali se nije ništa negativno desilo. Znači dati odgovornost mladima, onda će se razviti nešto. Da bude neki dio koji nije totalno birokratiziran, u smislu da možeš doći bez da sada tražиш papire, kako što, financije za manje neke formalne stvari. Što bi meni bilo bitno za razvoj... (predstavnik/ica nezavisne kulture)

Pa eto po meni bi vizija bi bila između udruge Cinaz i Nigdjezemske, dakle kombinacija nekakvog nezavisnog alternativnog kulturnog sadržaja, i definitivno sadržaja za mlade, za djecu koje bi trebalo objediniti pod jednim krovom. (...) Kada je netko mlađ i možda nekako nesiguran da ima otvorena vrata, da može pristupiti i istražiti sve što bi ga moglo zanimati i iskusiti različite aktivnosti... (predstavnik/ica nezavisne kulture)

Dio sudionika istraživanja pritom je u raspravi spomenuo **KwartArt festival** kao jedan od pozitivnih primjera programsko-sadržajne otvorenosti koja je privukla velik broj posjetitelja i time ujedno približila kulturu široj zajednici. S druge strane, dio predstavnika nezavisne scene je na spomen KvartArta reagirao s primjedbom da nije riječ o projektu nezavisne kulture, već o inicijativi gradske uprave.

Najbolji primjer koji ja mogu dati na koji način taj centar može funkcionirati jest onako kako je funkcionirao KvartArt. Vi u koje vrijeme da ste došli u vrijeme trajanja KvartArta, vi ste u onom dnevnom boravku, u onom parkiralištu, mogli naći 20 ljudi kako sjede, pričaju, druže se. Eto, to je prvi način na koji se to može uređiti. Onda imate razno-razne koncerte koji su posjećeniji nego puno više događaja koji su se događali, tako da mislim da KvartArt je jedan dobar primjer na koji način bi se trebalo krenuti u to. (predstavnik/ica udruge; ostale djelatnosti iz područja kulture i umjetnosti)

Znači otvorio je jedan jako veliki dijapazon projekata ideja, gdje smo mi imali tamo i pjesnike i radionice i onda gledanje uz galone pive nogometne utakmice, apsolutno je funkcioniralo. (predstavnik/ica udruge u području znanosti i obrazovanja)

KwartArt je po meni idealan primjer, ovo što je bilo zadnjih par godina (...) tu se vidilo da bi u Zadru moglo nešto biti u tom smislu. I po posjećenosti i po tome što se sve događalo tamo. Ne kažem ja da je to sad moj đir, nužno ili tvoj ili nečiji, ali to je nekako otprilike nešto di bi publika od 15 do 65-75 nebitno, svi su bili tamo, tko god ima bilo kakve veze s nečim je bio tamo. (...) Meni je to izgledalo odlično. I sad kad bi se to još malo... nešto u tom smislu, je li. (predstavnik/ica nezavisne kulture)

Ja se u biti prvenstveno slažem s onim da je kulturna ponuda u gradu porasla zato što je porastao i broj udruga koje guraju nekakve događaje ko što je bilo ovo ljeto kako se zove ovo kod knjižnice... KvartArt? (predstavnik/ica udruge scensko-izvedbenih umjetnosti)

To nema veze s udrugama. (predstavnik/ica nezavisne kulture)

Ipak, nastavno na temu otvorenosti sadržaja u razgovorima se nametnuo zaključak kako bi bilo važno da budući centar donese **etički kodeks ili pravilnik** kojim bi se odredili principi rada i neke temeljne vrijednosti.

Ne može se to stihjski, sada ćemo malo ovog, malo onog (...). Nekakva strategija i politika tog nekakvog centra mora postojati, ali otvoreno u smislu da se ne ide

samo na jednu opciju, i na jedan aspekt. (predstavnik/ica udruge tehničke kulture)

Treba imati nekakve kriterije. Tu se onda može svašta prodati, mora biti netko tko će reći oprosti dušo dijete drag to ne spada pod ovo, ne može proći.
(predstavnik/ca nezavisne kulture)

Taj bi dokument, prema mišljenjima sudionika istraživanja, trebao jasno naznačiti da se DKC zasniva na temelju poštivanja ljudskih prava te da bi u skladu s tim kodeksom uprava trebala odlučivati o sadržajima, kao i da bi trebalo biti moguće otpustiti pojedine upravljačke strukture i/ili djelatnike/ice ukoliko se ne ponašaju u skladu s tim etičkim kodeksom. Jedna od temeljnih vrijednosti koje bi novi DKC trebao promicati je, prema mišljenjima sudionika istraživanja, **sloboda umjetničkog izražavanja**.

Ono što sam htjela nadodati postojanje manifesta ili etičkog kodeksa tog centra jer strukture kod nas se mijenjaju one su podložne utjecajima, ideologijama osobnim i grupnim i tako dalje. Mislim da bilo koji centar ovog tipa mora imati nekakav etički kodeks da se on zaista temelji na poštivanju ljudskih prava da ne bude samo pro forma. Ako ste vi udruga mlađih, starih, nije bitno, koja želi u prostoru tog centra organizirati, ne znam, predstavljanje knjige što zaista nije u skladu s ljudskim pravima i vrijednostima, takve stvari ne smiju biti dopustive.
(predstavnik/ica udruge u području zaštite okoliša i prirode)

Znači to što kažeš taj manifest ili nekakva vizija da postoji nekakav centralni pa čak i dokument da mi želimo od tog centra otvorenost, transparentnost, inkluzivnost svih zainteresiranih snaga, ali isto da se preispituje koliko smo napravili, što smo napravili, da li smo negdje pogriješili, da li smo bili cenzorski nastrojeni u nekim aktivnostima, što možemo napraviti da zapravo budemo što bolji odnosno da se osnovni elementi te vizije uvijek zadovolje, nešto na tom tragu. Onda to zbilja mora biti aktivistički i moraju svi sudjelovati u tome i što više udruga vapiti za njima da sudjeluju u tom centru za mlade, bez obzira što planira se dom neće tu imati svoje sadržaje, svejedno da sudjeluje u radu, slično i s drugim udrugama. (predstavnik/ica udruge tehničke kulture)

Govoreći o potrebi donošenja etičkog kodeksa ili pravilnika, više je sudionika fokus grupe izrazilo mišljenje kako bi trebalo jasno **izostaviti vjerske sadržaje** kao i sve sadržaje koji bi dovodili u pitanje ljudska prava. Svakako, kao što je vidljivo i iz priloženih citata, ponovno se može zaključiti kako je definiranje programsko-sadržajne koncepcije neodvojivo od upravljanja centrom.

Mi možemo u jednom trenutku shvatiti da nam u Centar za mlade, ako ga vodi nekakav savez udruga, dolazi udruga neokatekumena, i ona ima jednako pravo glasa, da ćemo sada djecu učiti da pobačaj nije moguć i da to treba izbaciti iz bolnica. Što ćemo onda? Je li to demokracija? (predstavnik/ica nezavisne kulture)

Pa većina ovih centara koje sam ja gledala ili platformi ili slično bilo da je to Dom mladih, Rojc ili šta god, oni imaju na svojim stranicama i nekakav kućni red i nekakve (...) manifeste svoje. Među ostalim ima i to što programski ne može nikako biti uključeno. (predstavnik/ica nezavisne kulture)

Prema rezultatima anketnog istraživanja koje je prethodilo kvalitativnom istraživanju koje je predmet ovog izvještaja, među učenicima, studentima i široj populaciji mladih do 35. godine izražen je **interes za psihološko savjetovalište** u sklopu budućeg centra. Predstavnici/e udruga koje se bave savjetovanjem i srodnim socijalno-humanitarnim djelatnostima, a čiji su korisnici mladi, smatraju kako bi budući DKC, ukoliko se programski odredi kao Centar za mlade, trebao organizirati i provoditi programe u području psihološkog savjetovanja te da bi trebao imati **savjetovalište za mlade**. Konkretni prijedlozi pritom se odnose na postojanje savjetovališta za mlade te na održavanje radionica i predavanja. Poželjnim smatraju i različite kulturno-umjetničke aktivnosti kojima bi se poticalo izražavanje i kreativno stvaralaštvo koje, kako ističu, također može djelovati iscjeljujuće. Govoreći o različitim koncepcijama budućeg društveno-kulturnog centra, predstavnice udruga iz navedenog polja djelovanja smatraju poželjnjim objedinjavanjem različitih programa, kulturno-umjetničkog i obrazovnog karaktera u budućem DKC-u. Smatraju kako bi **okupljanje raznolikih sadržaja u istom prostoru**, a posljedično i cirkulacija različitih profila korisnika, mogla pridonijeti izgradnji zajednice. Posebno ističu da bi bilo važno da budući DKC, osobito ako će biti primarno usmjeren mlađoj populaciji, bude **mjesto tolerancije različitosti**. Nadalje, smatraju kako bi kulturno-umjetnički programi poput kreativnih radionica trebali biti što je više moguće otvoreni i dostupni mladima bez obzira na njihov socioekonomski status. Isto tako, sudjelovanje na kreativnim radionicama (npr. kazališnim, plesnim, likovnim) ne bi trebalo biti ograničeno na talentiranu djecu i mlade već bi trebalo **svima pružiti priliku da se kreativno izraze**. Obrazovni programi kojima bi se razvijale socijalne i komunikacijske vještine i promicala kultura dijaloga i nenasilja, također smatraju poželjnim aktivnostima u budućem centru. Sličnog su mišljenja i predstavnici udruga i organizacija koje provode edukativne programe za djecu i mlade, i to bez obzira na područje djelovanja (izvedbeno-scenska umjetnost, vizualne umjetnosti, tehnička kultura, zaštita prirode i okoliša). Naime, predstavnici udruga koje su u svojim aktivnostima orijentirane na mlađe skupine korisnika i publike smatraju da je poželjno da Zadar dobije Centar za mlade koji bi objedinjavao raznolike programe iz područja kulture i umjetnosti, obrazovanja i drugih područja koji su važni za integraciju mladih u društvo, pri čemu posebno ističu da bi te programe trebale provoditi **stručne i kompetentne osobe**.

Umjetničko-aktivistički i/ili društveno-obrazovni centar

Jedno od pitanja koje je bilo postavljeno sudionicima fokus grupa tražilo je od njih da se odrede prema dvjema programsko-sadržajnim koncepcijama budućeg DKC-a, a koje su proizašle iz rezultata anketnog istraživanja. Naime, rezultati faktorskih analiza pokazali su da je moguće razlikovati dvije temeljne koncepcije budućeg centra:

- 1) umjetničko-aktivistički centar i
- 2) društveno-obrazovni centar

Naime, prema rezultatima anketnog istraživanja, prva koncepcija (**umjetničko-aktivistički**) uključuje tvrdnje koje budući DKC opisuju kao prostor s jasnom umjetničkom koncepcijom, kao prostor za izvedbe renomiranih izvođača, kao prostor za nezavisnu kulturnu scenu, za kritičke društveno-kulturne prakse i aktivizam, kao prostor koji bi povezao udruge i organizacije civilnog društva, kao prostor za suvremenu umjetnost i kulturu te kao prostor koji nudi prepoznatljiv umjetnički program.

S druge strane, druga koncepcija (**društveno-obrazovni**) proizlazi iz tvrdnji u kojima se budući centar opisuje kao prostor za kreativno provođenje slobodnog vremena, za druženje i upoznavanje novih ljudi, u kojem se svatko može slobodno izraziti, za stjecanje novih znanja i vještina, za neformalno okupljanje mladih, za poхађanje besplatnih radionica u kulturi, za koncerte i izvedbe različitih izvođača (profesionalnih i amaterskih) te kao društveno-kulturni centar namijenjen mladima i cijeloj zajednici.

Iz rezultata anketnog istraživanja vidljivo je da su učenici srednjih škola i studenti manje skloni programskoj orientaciji koja bi išla u smjeru umjetničko-aktivističkog centra, što je sukladno drugim rezultatima istraživanja, a koji su pokazali da su ove dvije skupine mladih općenito manje zainteresirane za programe koje organizira nezavisna scena te da je samo manjina zainteresirana za društveni angažman i aktivizam.

Prema rezultatima kvalitativnog istraživanja, može se zaključiti da su i **predstavnici udruga i organizacija civilnog društva podijeljenog mišljenja** kada je riječ o navedenim programskim koncepcijama. Kao što se može očekivati, predstavnici udruga i organizacija koje rade s djecom i mladima više zagovaraju drugu verziju DCK-a tj. vide ga kao mjesto u kojem se održavaju predavanja, radionice i edukacije pod stručnim vodstvom koje osmišljava aktivnosti i program namijenjen mlađim dobnim skupinama. Također ga vide kao centar namijenjen cijeloj zajednici. S druge strane, predstavnici udruga i organizacija koji se u svom djelovanju ne bave djecom i mladima, akteri koji se gotovo isključivo bave umjetničkim radom (npr. vizualne umjetnosti, kazalište, glazba), kao i akteri koji djeluju unutar nezavisne kulturne scene, više preferiraju prvu opciju.

Evo ja mogu reći da sam više bliža toj prvoj koncepciji jer smatram da je danas općenito izostanak nekog angažmana kod mladih problem, krucijalni. Mladi ljudi koji će biti angažirani, bitno ih je uhvatiti u tom trenutku i u tom trenutku da imaju dostupno biti kreativni. (predstavnik/ica nezavisne kulture)

Ja bih definitivno društveno, iako je meni umjetnost u smislu našeg rada, ali to ne znači da će umjetnički sadržaj izostati, da se neće ponuditi kroz neku radionicu. Ali definitivno mislim društveno da pokrije sve one potrebe koje na neki način u društvu fale. (predstavnik/ica udruge u području scensko-izvedbenih umjetnosti)

Drugim riječima, **mišljenja se razilaze** kada je riječ o definiranju programsko-sadržajne koncepcije budućeg DCK-a. Dok dio predstavnika udruga i organizacija smatra kako bi on trebao imati jasan profil i usmjerenost, drugi drže da bi trebao biti što otvoreniji za široki raspon aktivnosti i sadržaja kako bi se pokušalo zadovoljiti što više potreba mladih i lokalne

zajednice. Jedan od sudionika istraživanja pritom je usporedio budući centar za mlade s nezavisnim kulturnim centrom Nigdjezemksa:

Kultura je širok pojam, centar za mlade je širok pojam. Trebamo definirati smjer, što želiš tim prostorom postići, što želiš, čime se želiš baviti. Jer za Nigdjezemsku gledati, oni imaju svoj smjer, ako oni to sad prošire, u neke druge smjerove, oni se gube polako. Imaju svoj ukus, svoj smisao, svoju prepoznatljivosti. Ne mogu ja sada zamisliti da u Nigdjezemskoj bude radionica EU projekata ili nečega sličnog, kao za mlade. (predstavnik/ica nezavisne kulture)

Vjerljivo je da su obje koncepcije potrebne, pogotovo u gradu Zadru. Nužna je i jedna i druga, ne znam da li odvojene ili ne. Ako bi bile odvojene, bilo bi sve dobro, ako bi bile skupa, to je onda stvarno teško izvesti, to će opet onda biti neki veliki bučkuriš svega, ako nema (...) barem nekakvu viziju što može proći pod tu kulturu mlađih, a što ne. (predstavnik/ica nezavisne kulture)

S druge strane, **dio sugovornika mišljenja je da se obje koncepcije mogu objediniti, odnosno pomiriti**, pogotovo ako arhitektonsko uređenje predviđa različite mogućnosti korištenja. Također ističu da umjetničko-aktivistička koncepcija ne bi trebala isključiti segment obrazovanja, odnosno održavanje kreativnih radionica u kojima bi se prenosila znanja i vještine na nove generacije.

Taj društveno-obrazovni je meni dnevni boravak... Tu se možda dosta toga može, a ovo ostalo mogu biti sadržaji... (predstavnik/ica udruge u području humanitarno-socijalne djelatnosti)

Ne mora jedno isključivati drugo, zaista mislim da se sa radionicama da je to radionica tipa vikend ili jedan dan ili jedan sat, samo treba pametan program i stručni ljudi. (predstavnik/ica udruge u području scensko-izvedbenih umjetnosti)

Da, ja se isto slažem s time, i meni je isto prva opcija definitivno, ali meni nekako ta prva opcija ne isključuje obrazovanje, ja smatram da to uključuje takve radionice, mislim pričamo o kreativnim, glazbenim, plesnim, svemu znači, pogotovo kritičko razmišljanje, ako to nećemo, onda ne moramo ništa raditi. (predstavnik/ica udruge u području humanitarno-socijalne djelatnosti)

Iz analize transkriptata, kao i iz prethodno analiziranih rezultata anketnog istraživanja, može se zaključiti da je programsko-sadržajna koncepcija budućeg DKC-a neodvojiva od modela upravljanja, odnosno da je **potrebljivo istodobno promišljati tri bitna aspekta** kako bi Centar bio uspješan:

- 1) programsko-sadržajnu koncepciju;
- 2) prostorno uređenje;
- 3) model upravljanja.

Centar za mlade je zapravo jedan prostor kojim će upravljati neka skupina, koja se sastoji od stručnjaka koji su različitih profilacija, na primjer sociolog zatim nekoliko koordinatora koji su iz različitih područja kulture, zatim menadžer i skupina mlađih. Koja će to skupina mlađih biti, po kojim kriterijima će se te osobe birati, mislim to su sve pitanja koja bi se trebala definirati, i sad dolazimo do onog dijela da će vjerojatno Grad tu imati svoje prste jer je to projekt Grada.
(predstavnik/ca udruge u području kulturne baštine)

Ono što je po meni bitno je da taj centar bude vođen od osobe koja ima iskustvo organizacijsko i ima iskustvo rada sa različitim udrugama, znači netko tko zaista ima koordinacijske vještine. (predstavnik/ica udruge u području zaštite prirode i okoliša)

Predstavnici udruga čije su aktivnosti i interesi većinom unutar obrazovnog i humanitarno-socijalnog područja (npr. volontiranje, savjetovanje, odgojno-obrazovne aktivnosti, radionice za djecu i mlađe) smatraju da bi bilo poželjno okupiti što više različitih aktivnosti. Smatraju, naime, da bi bilo dobro da u istom društveno-kulturnom centru djeluju udruge koje se bave kulturno-umjetničkim radom te udruge koje se bave organizacijom društvenih aktivnosti poput volonterskih akcija, predavanja i tečajeva. Time bi se, smatraju, stvorio **kreativni hub odnosno inkubator** koji bi okupljaо ljudi različitog profila. Sličnog su mišljenja i udruge koje spadaju u tehničku kulturu, a u svojim programima i aktivnostima redovito organiziraju sadržaje namijenjene mlađim dobnim skupinama, odnosno djeci osnovnoškolske i srednjoškolske dobi te studentima.

Ima u Rijeci i Zagrebu zaista tih kulturnih centara za mlade koji imaju... uzmeš od svakoga ono što na neki način najbolje i posložiš. Ne mora jedno isključivati drugo, samo treba pametan program i stručni ljudi. (predstavnik/ica udruge u području humanitarno-socijalne djelatnosti)

Jedan centar gdje bar imaš neku listu aktivnosti što grad nudi bi meni bio odlična stvar...da ljudi uopće znaju što grad nudi, pa bi ovaj centar po meni mogao napraviti jako dobru stvar, da okupi sve te organizacije grada na jedno mjesto, bar kao polaznu točku, informativnu točku...; da se objedini sva ta ponuda koja je sada ispod radara. (predstavnik/ica udruge tehničke kulture)

Ovo što smo prije pričali, mislim da bi trebalo biti riječ o multimedijalnom i multikulturalnom centru. Svaki od nas bi mogao doprinijeti u onome u čemu je stručan, a što bude više stručno ekipiranih grupa, skupina suradnika, potencijalno bi rezultati bili veći; da se objedini sva ta ponuda. (predstavnik/ica udruge u području vizualnih umjetnosti)

Mislim da baš može ta ideja da se pokuša fuzionirati jedno i drugo, znači povezati nezavisnjake i alternativce zajedno s nekim malo formalnijim programima, to uopće nije loša ideja i može iz takve jedne koordinacije takvih aktivnosti i aktivizma zapravo može dobiti puno više da se te dvije struje ovoga na neki način razdvajaju. Znači, definitivno za jedno i drugo ako je moguće. To ostavljam za implementatore. (predstavnik/ica udruge tehničke kulture)

Predstavnica udruge koja provodi obrazovne programe za djecu i mlade osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta pored programske otvorenosti i inkluzivnosti budućeg centra smatra važnim **da se mlade od početka uključi u upravljačku strukturu**. Kao pozitivan primjer pritom izdvaja školstvo u Finskoj, gdje su učenici znatno više involvirani u odnosu na učenike u Hrvatskoj.

Ali van toga mislim da bi pored svega da bi trebalo izgledati, ako je centar za mlade, dati mladima da upravljaju njime (...) ono što smo prije govorili o interaktivnosti i tome, što smo mi na primjeru vidjeli u našim projektima, ako damo mladima izbor da sami izaberu koju akciju žele, oni snose odgovornost te akcije i ostaje duže u njoj. Tako da kakva god vrsta uprave i koordinacije bila između udruga, mlađi moraju biti uključeni u taj dio vođenja samog centra i preuzeti odgovornost za njega. (predstavnik/ica udruge u području odgoja i obrazovanja)

Govoreći o mogućem programsko-sadržajnom usmjerenu budućeg DKC-a, u nekoliko su fokus grupa sudionici istraživanja **spomenuli primjere kulturnih centara u Hrvatskoj i drugim zemljama**, pokazujući ujedno visoku razinu upućenosti u navedenu tematiku. Pritom je važno istaknuti kako se radi o mlađim akterima zadarske kulturne i civilne scene, od kojih neki djeluju u području nezavisne kulture, dok se neki u svom radu primarno bave osmišljavanjem i provedbom aktivnosti za mlađe dobne skupine. Pojedini predstavnici studentskih udruga i organizacija također su upoznati s nekim primjerima društveno-kulturnih centara. Pokazuje se, drugim riječima, da među mlađom generacijom zadarskih civilnih i kulturnih aktera postoje oni koji su već dobro upoznati s radom društveno-kulturnih centara i centara za mlade, što je svakako ohrabrujuće u kontekstu uspostavljanja DKC-a u Zadru.

Jer je to jedan veliki kulturni centar, ogroman prostor. (...) Ima za punkere, ima za metalce, ima za mažoretkinje, a sve nekako napravljeno skladno da nitko nikom ne smeta, i takva je atmosfera, a to je teško postići. (...) Atmosfera izvrsna, kao da si u nekom rajskom centru za

*mlade, za kulturu, za ne znam kako to opisati. Sve je nekako lijepo organizirano, a na divlje.
(predstavnik/ica nezavisne kulture)*

Nije uopće stvar, mislim, ja isto imam primjer s Raba, to je malo veća kuća, kao, zgrada (...) U principu, ta udruga, tamo imaš penjanje, umjetnu stijenu, 100 tisuća drugih treninga u toj prostoriji, radionice jezika, radionice šivanja, toliko širok spektar sadržaja u istom prostoru kojeg su stvarno napravili da bude multifunkcionalan...di imaju i svoje predstave, priredbe, ta udruga za djecu uredi taj prostor u malo kazalište kad imaju predstavu...kad su dobili tu zgradu, njihova poanta je bila da prostor nikada ne bude prazan, i doslovno se događa da ljudi dođu tamo vježbat svirat, ono...znači, ključ je kod neke xy osobe i kad želiš doći, imaš tablicu sa terminima, upišeš se i iskoristiš taj prostor...sad su već nabavili toliko opreme da fakat imaju umjetnu stijenu dolje, konope i sve za penjanje što im treba...klupe, stolice...

*Prostor stvarno može bit multifunkcionalan, nije da ne može...i treba bit, zašto ne...
(predstavnik/ica studentske udruge)*

Ima u Rijeci i Zagrebu zaista tih kulturnih centara za mlade koji imaju... Uzmeš od svakoga ono što na neki način najbolje i posložiš. Ne mora jedno isključivati drugo, samo treba pametan program i stručni ljudi. (predstavnik/ica udruge u području humanitarno-socijalne djelatnosti)

U jednoj od fokus grupa kao mogući ogledni primjer centra za mlade spomenut je Centar za mlade u Grabriku (Karlovac) koji je osnovan 2007. godine od strane Grada Karlovca.

Imate primjer...samo govorim... Centar za mlade Grabrik, koje znam da vodi udruga Carpe Diem. Oni imaju gradonačelnika koji je bio u civilnom sektoru koji je ušao u politiku i koji osluškuje potrebe mladih u kulturi. Mislim nije neki prostor, možda 80-90m². Uglavnom, oni raspisuju pozive za programe u Centru za mlade na tri godine i osiguravaju plaću za jednog voditelja tog Centra. A prostor dobivaju za djelovanje različite udruge, ali jedna udruga koordinira s time (...), a ostalo sami moraju snositi sve troškove. Udruga Carpe diem rukovodi, a ostale udruge koje tamo žele djelovati, radionice i ostale aktivnosti, imaju prostor i tjedni program. Tako to je njihovo... Imaju nekakav odbor koji upravlja s tim Centrom za mlade. Ali u biti oni su dali povjerenje jednoj udruzi, osigurali jednu plaću, a oni ostali moraju osigurati svoje troškove kroz projekte i to tako... Moraju sami napraviti neki održivi model i dokazivati svake dvije godine i to funkcioniira. Ali opet to je znatno manji prostor nego ova zgrada koja je jako, jako velika. Tako da ne znam kako bi to funkcionalo... (predstavnik/ca udruge u području odgoja i obrazovanja)

U nekim su fokus grupama spomenuti i primjeri centara za mlade i društveno-kulturni centri u susjednim zemljama te u drugim članicama Europske unije. Pritom su sudionici istraživanja i sami zaključili kako bi bilo **važno istražiti primjere dobre prakse** izvan Hrvatske, ali i da ne bi bilo dobro jednostavno preuzeti neki od postojećih modela bez da se vodi računa o razlikama u društvenom i kulturnom kontekstu kao i o različitim zakonskim rješenjima.

Evo još jedan primjer, u Beogradu Dom omladine, mislim upravo je to što bi trebao biti takav osjećaj, takva atmosfera, takva konstrukcija kao doma. Dom omladine u Beogradu koji je isto tako otvoren, (...) u predvorju je book shop, knjige se mogu kupiti i nove i polovne, nekakav antikvarijat ili nešto tako slično tog tipa, gdje se usput prodaju bedževi, rukotvorine (...). Tu se drže radionice, ne znam robotike, programiranja, što je opet vezano za mlade. Sutradan će biti možda promocija neke knjige, KUD Idioti, ne znam... (...) A ne moraju uvijek mladi biti kreatori sadržaja ni programa. Partibrejkersi nisu više mladi, ali se slažu s mladima...

(predstavnik/ica nezavisne kulture)

Vani je malo drugačija priča i drugačije se financiraju. Recimo gradovi imaju odjele za mlade koji raspisuju natječaje. Po tim odjelima se nalaze centri za mlade. Mislim, vidjela sam taj finski model, ne možeš to preslikati ovdje to je totalno druga kultura, društvo, financiranje. Oni ono milijune izdvajaju za te svoje kuće mlađih i centre za mlade koji se nalaze na svakom koraku. Nekako treba, znači okej, možda da uzmemo ono što je dobro, što loše. Čisto da razmijenimo iskustva, da nešto naučimo, a mi ćemo opet trebati naš nekakav model, što je najbolje za ovu zajednicu, za mlade. Napraviti znači nekakav svoj... (predstavnik/ica udruge u području odgoja i obrazovanja)

S druge strane, predstavnici većine strukovnih udruga u području kulture i umjetnosti, osobito ako se radi o pripadnicima starije generacije kulturnih aktera, nisu pokazali dovoljnu razinu upućenosti i informiranosti kada je riječ o novim tipovima kulturnih centara, kao ni o sudioničkom upravljanju. Jedina referentna točka za te skupine aktera civilne i kulturne scene predstavlja nekadašnji **Omladinski dom u Zadru (DHM)** kojeg pamte kao mjesto okupljanja, druženja i pohađanja različitih kulturnih programa.

Ja se sjećam DHM-a, odnosno omladinski dom, dom hrvatske mlađeži koji je isto tako počeo ono bujno sa svim mogućim, osamdesete godine, sve ide naprijed, i stvarno se to radilo i balet i radio GaGa, prvi radio, sve se tamo počelo odvijati, da bi nakon nekog vremena zašao u te probleme, u te probleme administracije (...) ideoološko-politički sustav uzeo sve pod svoje, tako da, kako je to krenulo, a to je ono što nosi institucionaliziranje toga. Kad je to isto institucionalizirano, dio institucije ili institucija, onda se tu mora računati na to da će tu polako sve bolje kroz institucije donositi. (predstavnik/ica udruge u području književno-nakladničke djelatnosti)

Samo ču se vratiti nazad nekoliko desetaka godina. Znači, izgradili smo Omladinski dom, samo prvu fazu, trebala je biti još jedna faza tog Omladinskog doma. Ja sam tada bio ovako vaših godina i taj dom je funkcionirao. Onda se netko sjetio da taj dom totalno upropasti, da sve razbuca i da sad gradi neki novi Omladinski dom. To je meni van pameti. DHM je bio baš omladinski dom, tamo smo bili svi, bili su plesači, još je trebala biti napravljena druga faza, s dvoranom i ne znam što. I onda je došlo to što je došlo i onda su ljudi počeli nasilno izbacivati jednu po jednu grupu i napravili su to što su napravili (...) Što sad u Zadru izmišljati toplu vodu? (predstavnik/ica udruge tehničke kulture)

Položaj nezavisne kulturne scene i nezavisnih kulturnih centara u gradu

Govoreći o različitim koncepcijama društveno-kulturnih centara, u većini fokus grupa sudionici su se sami dotaknuli pitanja nezavisne kulturne scene i njezine budućnosti nakon uspostavljanja budućeg DKC-a u Zadru. Dio sudionika fokus grupa izrazio je bojazan da bi otvaranje centra značilo institucionalizaciju (dijela) nezavisne kulturne scene te da bi nezavisni kulturni centri, Knjigozemka i Nigdjezemka, mogli biti ugroženi. Osim toga, nekoliko je sudionika istraživanja jasno izrazilo mišljenje da budući centar ne bi trebao u svom nazivu imati „nezavisnu kulturu“ ako zaista neće okupljati veći broj udruga i organizacija s nezavisne kulturne scene. S druge strane, pojedini sudionici istraživanja priznali su da nisu dovoljno upoznati s programima nezavisne kulturne scene i njezinim potrebama te se iz njihovih odgovora može zaključiti da budući društveno-kulturni centar, ukoliko se formira kao Centar za mlade, ne vide kao središte nezavisne kulture, već kao mjesto u kojem će se provoditi aktivnosti namijenjene mladima poput tečajeva, radionica, predavanja, organiziranih druženja i sličnih aktivnosti, a koje većinom organiziraju udruge i organizacije koje se bave radom s mlađim dobnim skupinama. Sljedeća tri citata dobro ilustriraju ove različite pozicije kada je riječ o razlici između „centra nezavisne kulture“ i „centra za mlade“.

Ako je to projekt Grada onda se to može zvati Centar za mlade, ako će se zvati Centar za nezavisnu kulturu onda nema boga da će to biti projekt Grada, to je samo projekt gdje Grad služi kao transfer i organizator nekih kapaciteta.
(predstavnik/ica nezavisne kulture)

Ako ćemo govoriti o konkretnoj nezavisnoj sceni, Grad tu mora pustiti ruke i uistinu da ne uvjetuju i ne cenzuriraju nikakav umjetnički sadržaj koji nastane od strane mlađih, primjerice kritiku. Sad koliko je to zrelo i koliko je to moguće u ovom gradu je veliko pitanje i zato treba biti oprezan i kad stavimo nazive nezavisne scene u jednu takvu instituciju koliko će ona opet s jedne strane biti ošišana i stavljena u kalup gradskih institucija. To je velika dilema, sad ako imamo negdje Nigdjezemsku koja ima potpunu slobodu i žive tu slobodu sadržaja koji predstavljaju. Grad i poglavari bi trebali biti spremni da dočekaju vlastitu kritiku u jednom takvom prostoru jer ako će ga dati za mlade, treba biti za mlade i nezavisnu...ne smiju uvjetovati. A malo sam skeptična koliko su oni spremni na toliku slobodu izražaja. (predstavnik/ica udruge u području odgoja i obrazovanja)

Ne poznajem nezavisnu kulturnu scenu i njihove potrebe za takvim prostorom i da li se tu sukobljavaju s nekakvim institucionalnim okvirima ako će taj centar biti nekakva institucija. Znam da je to zgrada od grada, sad ne znam hoće li to biti nekakva institucija, tako da je to teško pitanje. (predstavnik/ica udruge u području odgoja i obrazovanja)

Jedna od predstavnica udruga i organizacija koje djeluju unutar nezavisne kulturne scene istaknula je kako se u široj javnosti nezavisnu kulturu često pogrešno doživljava te joj se pripisuju brojne predrasude. S druge strane, smatra da Centar za mlade već i samim svojim nazivom **implicira prostor koji neće biti autonoman** u smislu programsko-sadržajne i upravljačke autonomije udruga i organizacija koje budu djelovale u njegovom sklopu. Govoreći o različitim koncepcijama budućeg DKC-a, jedna od predstavnica udruga nezavisne kulture istaknula je kako iz vlastitog iskustva drži da se u istom prostoru teško mogu objediti različiti programi te da bi bilo poželjno da se budući centar jasno postavi i **definira vlastito programsko područje**, odnosno orijentaciju.

Nezavisna kultura je uglavnom rezervirana u nekim neću reći zatvorenim krugovima, ali nije toliko otvorena možda širokoj javnosti zbog nekakvih predrasuda, isključivosti... što je zapravo potpuno pogrešno. Dakle, nezavisna kultura ne mora podrazumijevati samo koncerte nekakvih underground bendova iz cijele Europe. Dakle to može biti ono što smo mi radili, promociju stripova, promociju knjiga, i onda na taj način te mlade bi mogli privući uz nekakve njihove interese. (predstavnik/ca nezavisne kulture)

Slično promišljanje o autonomiji nezavisne kulturne scene dijele i drugi sudionici istraživanja, osobito oni koji su i sami vezani za udruge i organizacije koje djeluju na nezavisnoj sceni ili s tom scenom surađuju. Neki od njih pritom primjećuju kako je nezavisna kultura **nedovoljno otvorena** za mlade različitih profila i interesa, što dijelu te populacije može biti odbojno.

Pa ne znam centri neformalne prirode kao što su Knjigozemski i Nigdjezemski, dakle to su prostori u koji obitava dio mlađih i dolazi dio mlađih ovisno o programima, ali opet nije dovoljno otvoren da bi sada mogli reći e okej da oni sada spadaju u neku šиру ponudu grada, tako da s te strane imam tu zadršku. (predstavnik/ica udruge u području zaštite okoliša i prirode)

Nadovezujući s na usporedbu budućeg DKC-a s nezavisnim i autonomnim kulturnim centrima poput Nigdjezemskog i Knjigozemskog, pojedini sudionici istraživanja zaključili su da bi budući centar trebao biti „**nešto između**“, tj. po svom profilu i programima biti između dviju krajnosti – alternativnih i *underground* prostora nezavisne kulture, s jedne strane, i institucionaliziranih kulturnih prostora, s druge strane.

Nigdjezemski treba ostati kakva je, tu nema što je kolega rekao, nema smisla mijenjati... skate park Menza, to je takav park kakav je i tu ja ne očekujem da će doći neki mlađi, oni vide aha tu se skupljaju tu su ovi, tu su oni. Tako ljudi imaju cijelu sliku. Kad bi postojalo nešto između toga, da nije što totalno fensi, da nije totalno underground. (predstavnik/ica nezavisne kulture)

Ali ono što mislim da nam ono stvarno treba je doslovno kuća na pola puta, onako između Opere i Nigdjezemskog (...). Kao ajme neću u Opere, neću u Nigdjezemsku, bit ću doma i onako kuhat i pisat na fejsu ljute komentare i hejtati e-zadar, jer mi ništa ne valja... (predstavnik/ica udruge u području humanitarno-socijalne djelatnosti)

Naposljetu, valja napomenuti da u istraživačkom protokolu nije bilo predviđeno pitanje o određenju nezavisne kulture u odnosu na širi pojam izvaninstitucionalnog kulturnog sektora. Isto tako, nije bilo predviđeno ni pitanje o položaju nezavisne kulturne scene u gradu, kao ni o sličnostima i razlikama između "nezavisne kulture" i "kulture mladih". Unatoč tome što ove teme nisu bile predviđene u istraživačkom protokolu, u većini fokus grupe **spontano se razvila diskusija o značenju i ulozi nezavisne kulture u Zadru**. Pritom je važno primijetiti kako su i pojedini predstavnici udruga i organizacija koje ne djeluju u polju nezavisne kulture, već se bave nekim drugim spektrom djelatnosti, također upoznati sa značenjem termina "nezavisna kultura" te su u raspravi argumentirali u prilog zadržavanja njezinog autonomnog položaja u odnosu na ostala područja kulturnog sektora.

Mislim to bi bilo idealno kada bi se spojilo jedno s drugim. Jedno ne isključuje drugo. Kao što znamo, sport i umjetnost, sve može u jednome, sve može inspirirati i napraviti novi sadržaj i projekt, ali mislim da tu treba opet biti oprezan ako govorimo o nezavisnoj sceni. Nezavisna scena je samostalna scena neuvjetovana gradskim institucijama. Ovaj prostor bi bio financiran između ostalog i potpora grada Zadra i svega, gdje tu ako ćemo govoriti o nezavisnoj sceni koja ima jednu kritičku ulogu, znači na sam grad, onda grad mora biti spremna ako da takav prostor da dobije kritiku na samoga sebe, unutar... To je sad pitanje može li to funkcionirati na takav način. (predstavnik/ica udruge u području odgoja i obrazovanja)

4. Upravljanje društveno-kulturnim centrom

S obzirom na činjenicu kako društveno-kulturni centar unutar kompleksa vojarne Stjepan Radić predstavlja jedan od vjerojatno najvažnijih kapitalnih projekata grada Zadra u posljednjih nekoliko godina, način upravljanja navedenim prostorom odredit će koliko će koncept zaživjeti, kako iz percepcije same publike, tako iz percepcije i aktivnosti potencijalnih aktera i korisnika. Tijekom razgovora provedenih u obliku fokus grupa nekoliko specifičnih cjelina i tema se izdvojilo kao potencijalno relevantan čimbenika u kreiranju smjernica za uspostavljanje modela upravljanja koji bi bio u duhu sudioničkog upravljanja.

- Nepovjerenje u javnu upravu
- Nužnost participacije mladih u upravljanju
- Inzistiranje na stručnom i kompetentnom kadru
- Bojazan od političke instrumentalizacije upravljačkog modela i „politički cinizam“
- Strah od instrumentalizacije istraživanja

Nepovjerenje u javnu upravu

Upravljanje budućim DKC-om u fokus grupama se pokazalo kao jedna od najizazovnijih tema. Naime, od sudionika istraživanja tražilo se da prokomentiraju moguće načine upravljanja centrom te da komentiraju položaj i uloge pojedinih uključenih strana u model javno-civilnog partnerstva. Slično kao i kod rezultata anketnog istraživanja, jasno se pokazala **nesklonost prema političkim akterima**, odnosno bojazan od cenzure i kreiranja programskih osnova ukoliko Centar bude u upravljačkom smislu pod političkom kontrolom.

Nepovjerenje u javnu upravu i političke aktere proizlazi iz svih provedenih fokus grupa i intervjeta. Osim toga, primjetno je da akteri kulturne i civilne scene izražavaju skepsu spram iskrenih namjera javne uprave da se kroz projekt Zadrugart i kroz uspostavu društveno-kulturnog centra doprinese razvoju nezavisne kulturne scene. Nadalje, primjetno je kako sve udruge, organizacije i inicijative, neovisno o sadržajnim i strukturnim razlikama i specifičnostima, smatraju da centar mora funkcionirati po „bottom up“ principu, s **posebnim naglaskom na inzistiranju participacijskih praksi mladih**.

Bilo bi super da udruge tu sudjeluju, ali bi ja to i dala stavila naglasak na mlađe, znači da oni to vode (predstavnik/ica humanitarno-socijalne udruge)

Centar za mlađe je zapravo jedan prostor kojim će upravljati neka skupina, koja se sastoji od stručnjaka koji su različitih profilacija, na primjer sociolog zatim nekoliko koordinatora koji su iz različitih područja kulture, zatim manager i skupina mladih (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

To vijeće mogu biti netko tko predstavlja i školu, netko tko predstavlja kao mlade i tako nekako. To je za mene kao sudioničko, znači svi smo jednaki, svi jednakost startamo i svi imamo jednako pravo glasa. Tako nekako (predstavnik/ca udruge u području za odgoj i obrazovanje)

Slažem se, mislim da bi trebali biti uključeni (op. a. mladi). Ne znam kako funkcioniraju ova vijeća učenika po školama, ali da oni bi trebali u tim upravljačkim strukturama, neki njihov predstavnik (predstavnik/ica udruge u području humanitarno-socijalne djelatnosti)

Nadalje, valja zamijetiti kako među udrugama, organizacijama i inicijativama postoje određene razlike kada je riječ o nepovjerenju i prethodno spomenutom pesimizmu. Naime, udruge čije je polje djelovanja blisko nezavisnoj kulturi pokazuju izraženije nepovjerenje u usporedbi s udrugama koje se primarno bave organizacijom obrazovnih programa i aktivnosti za djecu i mlade. Odnosno, vidljivo je kako su udruge iz nezavisne kulture i studentske udruge rezolutno protiv većeg utjecaja javne uprave u upravljanju centrom, dok se kod predstavnika udruga i organizacija koje se bave odgojem i obrazovanjem te socijalno-humanitarnim djelatnostima može primijetiti defetistički stav. Naime, ti su akteri u fokus grupama zaključili da je „politicacija“ budućeg centra neizbjježna. Osim zabilježenog otpora prema političkom obliku upravljanja, primjetan je bio tijekom razgovora i svojevrsni „politički cinizam“, koji je, prema autorima ovog izvještaja, nastao kao posljedica dugogodišnjeg iskustva aktera civilnog sektora kada je u pitanju odnos upravljačkih politika prema cijelokupnom civilnom sektoru i sektoru izvaninstitucionalne kulture.

Onaj koji bude davao novce, taj će upravljati tko će davati novac, taj će i postavljati svoje ljudi, hoće li biti stručan ili ne. (predstavnik/ca strukovne udruge)

Tko će biti vlasnik, budite sigurni da će grad Zadar biti vlasnik jer tu nema dileme, i oni će odrediti i oni će krojiti tko. (predstavnik/ca udruge; odgoj i obrazovanje)

Dakle, akteri civilne scene prvenstveno vide bojazan uplita politike u neke temeljne odluke vezane za upravljačke, ali i sadržajne smjernice rada budućeg DKC-a. Bojazan je dodatno opterećena percepcijom kako se u takvom obliku dirigiranog sustava **isključuje bilo kakav oblik kompetencije i stručnosti**, a što najbolje pokazuje citat koji uspoređuje dva različita aktera u dva različita društvena konteksta:

...recimo da je voditelj takvog nekog centra Slaven Tolj ili je Renata Peroš. Da li kužite razliku... (predstavnik/ca udruge nezavisne kulture)

osobe koje se stručno pita...njihov savjet, mišljenje ili bilo šta drugo, ja mislim da će tu stručnost biti ona koja će najmanje presuditi u upravljanju...mislim, nadam se da nije,

ali...nije baš da imamo primjera koji su dobri, evo, Narodni muzej (predstavnik/ca studentske udruge)

Drugim riječima, problem političkog kadroviranja, kako ga vide akteri civilne i kulturne scene, nije samo u manjku transparentnosti i demokratičnosti, već i u manjku legitimiteta i kompetencija čelnih osoba u kulturnim ustanovama. Ono što pritom zamjeraju je da se takve odluke donose po političkom ključu dok se stručnost i profesionalne kompetencije stavljaju u drugi plan. Također, sudionici istraživanja upozorili su i na nužnost donošenja jasnih kriterija kojima će se definirati koje bi udruge i organizacije civilnog društva mogle participirati u programskom i upravljačkom radu centra. U tom pogledu, sudionici istraživanja iskazali su bojazan da bi se u rad centra mogle uključiti **udruge koje su previše politički oslonjenje na jedinicu lokalne i regionalne samouprave**, što u konačnici može dovesti do osipanja onih aktera kojima je prostor prvenstveno i namijenjen.

Udruge koje su humanitarne koje se bave ekologijom, to znači ja tamo ne vidim udruge kao što su HVIDRA-e UDDDR i ne znam ostala ekipa ima tu dosta udruga koje su političke prislonjene na grad i županiji, takve udruge ja ne vidim tamo. Ako takve udruge budu upravljalje, onda odo mi ća (predstavnik/ca udruge; humanitarno-socijalna djelatnost)

Akteri, međutim, nisu u potpunosti protiv sudjelovanja javne uprave u upravljanju budućim DKC-om, no jasno su iskazali mišljenje **kako bi ta funkcija morala biti isključivo nadzorna**, odnosno kako bi javna uprava trebala jamčiti finansijsku održivost centra, dok bi programska aktivnost ostala slobodna i autonomna. Sudionici istraživanja očekuju da grad Zadar sudjeluje u održavanju hladnog pogona te da se iz proračuna grada osiguraju sredstva potrebna za funkcioniranje centra, kao i za potrebe samih programa. No, time nikako ne bi smjela biti ugrožena autonomija i sloboda umjetničkog rada i izražavanja koje su sudionici istraživanja isticali kao temeljne vrijednosti budućeg DKC-a. S druge strane, **uloga grada bi trebala biti u definiranju temeljnog okvira koji treba olakšati svakodnevno funkcioniranje, ali bez izravne uključenosti u kreiranje sadržaja**, projekata i odnosa među udrugama u prostoru.

Samо da nam olakšaju i da se ne petljaju previše (predstavnik/ca studentske udruge)

... da tamo treba biti što manje djelatnika zaposleno jer su takva mista plodno tlo za uhljebljivanje (predstavnik/ca udruge; odgoj i obrazovanje)

da grad...nekako stvori neku strukturu djelovanja u kojima će se kako da se ljudi delegiraju demokratski od ispod pa da programiraju taj prostor. (predstavnik/ca strukovne udruge)

ako je taj centar za mlade pod nekakvom ingerencijom grada, ili ako mu je grad taj koji mu uvjetuje ne uvjetuje sadržajem, nego mislim ako ti grad može kreirati ili uvjetovati nešto da

to automatski nije sloboda ti mladima i da im nije dobar primjer, ali mislim da je to najvažnije pitanje u svemu ovome, taj model upravljanja i da će taj model upravljanja odlučiti je li taj centar imao smisla, ili nije imao smisla. (predstavnik/ca strukovne udruge)

Dakle, jasan je stav aktera civilne scene da **bilo kakav oblik političke instrumentalizacije DKC-a može rezultirati odbacivanjem tog prostora kao prostora autonomije**. Uloga jedinice lokalne samouprave bi, prema iskazima sugovornika u fokus grupama, trebala biti isključivo ograničenog administrativnog tipa i vezano uz održavanje hladnog pogona:

Ja mislim da bi grad Zadar trebao u tom smislu imati osobu koja će se brinuti o formalnom funkcioniranju tog prostora dakle da on nema dugove struje da netko ne troši previše struje, da su ugašena svjetla kad ne trebaju gorit, da postoji neki portiri neke čistačice.
(predstavnik/ca strukovne udruge)

Mislim da treba samo dati novac, znači u proračun naći mjesta za to, jasan plan kojim se financira i održava taj prostor i ljudi koji unutra rade, to je prvo. A sada ako to nadovezuje to da će zabraniti da se tamo ono projektira neki stari partizanski film...ne bi se smjele takve stvari događati. (predstavnik/ca strukovne udruge)

Iako se kroz fokus grupe istaknulo kako budući DKC ne bi trebao biti nužno vezan za mlade te ga se ne bi trebalo isključivo definirati kroz tu prizmu, u više navrata se istaknula **važnost uključivanja mlađih u demokratske procese kao oblik osnaživanja njihovih građanskih kapaciteta**, ali i kao oblik osnaživanja kapaciteta grada i zajednice.

„...Bilo bi super da udruge tu sudjeluju, ali bi ja to i dala stavila naglasak na mlađe, znači da oni to vode. (predstavnik/ca udruge za humanitarno-socijalnu djelatnost)

Prethodno spomenuto nepovjerenje u javnu upravu, a koje je u fokus grupama bilo vrlo izraženo, može se smatrati posljedicom struktturnih specifičnosti civilne scene, kao i iskustva izvaninstitucionalnog javnog i kulturnog djelovanja aktera. Valja pritom svakako naglasiti kako je pesimističan stav primjetan bez obzira na tip udruge ili dob sugovornika. Iz toga je jasno vidljivo kako iskustvo „prijeđenog puta“ obuhvaća različite generacije i sugerira postojanje kontinuiranog institucionalnog pritiska i netransparentnog odlučivanja, a koje je rezultiralo apatijom među predstavnicima civilne scene.

Ne znam, ako će biti ti već sad ču biti bezobrazna ti ljudi iz grada i koji su već na tim pozicijama, ono onda bi ja volila intervju držati njima, ne ja nego nas lipo 100 i ovako kao vi pitanja jer im ne vjerujem ništa. (predstavnik/ca studentske udruge)

Ja sam trenutno u fazi da dok ne vidim da je vrpca presječena na otvaranju, ja uopće ne vjerujem da će biti izgrađeno. (predstavnik/ca udruge nezavisne kulture)

Moje loše iskustvo s gradskim strukturama...mislim da to doista neće biti opušteno, ili bar mislim da njima nije u ideji da to bude opušteno... (predstavnik/ca udruge nezavisne kulture)

...Imam loše iskustvo s gradom što se tiče financijske potpore, to je nikakva ili gotova nikakva. Onda odmah ako mislite na to onda sam pesimistički nastrojen. To je potencijalna opasnost da li će financijer svojim nemogućnostima financiranja dovesti u pitanje rad centra. (predstavnik udruge odgoj i obrazovanje)

Ja sam jako skeptična prema tome da neko iz grada s tim upravlja... (predstavnik/ca udruge nezavisne kulture)

Meni bi, iskreno, prostor bio odbojan ako bi znala da je opet neko iz grada u to umiješan...jednostavno bi. (predstavnik/ca strukovne udruge)

Ne grad Zadar i županiju gdje će dvije osobe donijeti odluku da ta udruga ne može pristupiti ili da ta osoba ne može tamo raditi. (predstavnik/ca profesionalne udruge)

Da ne budu isključivo odluke na Gradu Zadru ili Županiji. (predstavnik/ca strukovne udruge)

... stoji veliki krimen na toj politici, ta politika je loša i ta politika nikada neće biti dobra jer je ona kapilarno toliko otišlo duboko u pojedince ovoga grada koji drže vlast da se oni moraju toga okaniti... centar za mlade, onda ga vidim ovako dirigirano demokratski u kojeg politika nema nikakve ovaj prste (predstavnik/ca udruge nezavisne kulture)

Akteri nezavisne kulturne scene istaknuli su **nekooperativni odnos grada Zadra prema vaninstitucionalnim kulturnim sadržajima**, posebice ukoliko sadržavaju kritičke elemente ili ako se bave temama i pitanjima koje odudaraju od dominantnog vrijednosno-ideološkog okvira.

Postoji jedna doza skepse da će se tu moći sve ostvariti. Da je to jedan, kako kaže kolegica, boljih prostora na razini države jer sve što se pokuša u Zadru na području nekakve kulture, nezavisne ili alternativne kulturne scene, ne zaživi drugo i ne uspijeva biti toliko dobro. (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

To je ovako moje mišljenje svih ovih godina, Grad to neće dati da kažem bukvalno, grad će dati za drugi model(centar za mlade, op.a.), ne za prvi. Grad nema naročito pozitivan stav prema prvom modelu (centar nezavisne kulture op.a.) nikako"... taj aktivistički koji je u gradu doveden do margine i bačen preko ruba i na njega nitko ne misli. To što dečki tamo rade, to je volja, volja i samo volja. Da nema te volje, to bi se u gradu Zadru u potpunosti ugasilo. Ja sada mogu ići u prošlosti, onaj famozni JUMF na Kapetanskom koji je trajao tri dana, koji su falili svi od Dubrovnika do Istre pa ovome radu ni to nije valjalo pa se i to ugasilo, tako da je drugi model izvjestan, prvi model neće proći pod isti krov, pesimist sam, a volio bih. (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

Trebat će centar sigurno biti uvjetovan politikom. Centar će 100% biti uvjetovan politikom, kao što je Gradska knjižnica i ostale institucije gdje se ravnateljice i ravnatelji dovode po političkoj liniji, tako će biti u Centru za mlade. Što je meni ono već prirodni neki ambijent. I mislim centar za mlade, kakav je god model, bit će uvjetovan kontekstom grada, a to je taj desni konzervativni lobi koji je zbog tog rata i svega, nekakav program će i nama koji smo autonomni, i reći ču samoupravljeni.(predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

...znam da je politika grada jednostavno bila micanje alternativne, ja iz mog konteksta, kulture iz centra grada. To sigurno znam to se desilo i s rivom, i s DHM-om i s Providurovom, to je jednostavno tako bila politika izgurivanja i micanja iz grada. Ali normalan je taj skepticizam oko svega toga. Trebamo biti realni... (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

Ali je pitanje kako sada toj instituciji, politici gradu Zadru reći koji su njihovi okviri, jer oni nas neće saslušat, mi možemo drobiti što god hoćemo, oni nas neće saslušati, oni će provesti u djelo ono što oni hoće provesti u djelo (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

Dodatni problem na koji su ukazali sugovornici u fokus grupama odnosi se na **kadroviranje i zapošljavanje prema rodbinskoj ili političkoj liniji**. Riječ je o struktturnom izazovu isključivanja stručnog i kompetentnog kadra te odnosa prema javnom resursu vođenog partikularnim principima, a što se može povezati s prije spomenutim nepovjerenjem u rad javnih službi i lokalne uprave.

...ja se bojam da će se to opet pretvoriti u jako puno politikanstva, a da tu sadržaj neće biti u centru, u nekom fokusu, da će sadržaj biti najmanje bitan, da će to biti ono, ko će dobit koji posal, Centar za mlade, samo možemo zaposliti par svojih rođaka, rođica (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

Sve samo ne prostor političkom pomlatku za njihove... (predstavnik/ica udruge u području odgoja i obrazovanja)

Jaz između civilnog sektora i upravljačkih struktura očituje se i u percepciji cijelog projekta, ali i istraživačkog procesa kao isključivo administrativno-birokratske stavke, s **izraženom sumnjom u konkretnu implementaciju dobivenih podataka u kreiranju programskih i upravljačkih smjernica za rad Centra**. Riječ je o problematičnoj percepciji, a koju se može povezati s prethodno definiranim nepovjerenjem prema javnoj upravi, ali i prema drugim društvenim institucijama.

...ali ja se bojim da će onog trenutka kad dobiju te podatke peglati samo po tome, to će fiksirati u tom momentu i to će nastaviti tako biti...prominit će ti se slika grada Zadra, drugačiji profil turista će dolazit, u konačnici...ja se bojim da će oni s tim samo sebi dati legitimitet da upru po tome, jer će dobiti to istraživanje... (predstavnik/ica studentske udruge)

Mene je strah da to (istraživanje, op.a.) ne bude, ono, čisto birokratski (predstavnik/ica studentske udruge)

...Ovo je sada realizacija projekta, ovo je jedna od stavaka u projektu tu budemo svjesni toga i da on može možda probiti negdje, a s druge strane dovoljno je što smo se potpisali, što se grada tiče i samoga projekta. Znači fokus grupa održana, održana kvačica... (predstavnik udruge nezavisne kulture)

...I zanima me koja je to prekretnica di se sad to potiče ta neka nezavisna scena, a godinama se gasilo projekti kao što su Kino Pobjeda, vas, Zadar snova di sam osobno vido da iz godine u godinu se jednostavno šikanirao program (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

Ali to da politika upravlja, mislim da bi se to sve trebalo prepustiti mladima i maknuti politiku iz svega toga. Samo mi ona stvara problem, ako se osnuje sve to tako nekako, mladi će biti upućeni. (predstavnik/ica strukovne udruge)

Valja zamijetiti i **jasno izraženo nepovjerenje prema Centru za nezavisnu kulturu (CNK)**. Sudionici fokus grupa koji se smatraju dijelom nezavisne scene ukazuju pritom na manjak transparentnosti, demokratskih procedura i povezanost s političkim strukturama u upravljanju i kreiranju sadržaja:

...da su se stvorile nekakve kvazi platforme pod kojima su se provukle cijeli taj centar nezavisne kulture, a koji je zapravo dirigiran ponovno odozgo i politički postavljen s nekim

Ijudima koji su se jednostavno isprofilirali kao nekakvi voditelji toga što znači da nije došlo do nikakvog biranja i nije stvorena prava platforma... (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

...I to iste one politike koja će načelno uvijek nuditi suradnju, ali nikada neće uvažiti niti primjedbu niti imati fleksibilnost razmjene. (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

Nezavisna scena također iskazuje bojazan kako bi se prilikom okrupnjavanja društveno-kultурне scene unutar jednog prostora otvorio **prostor dodatne marginalizacije dislociranih nezavisnih kulturnih centara** (Knjigozemска и Nigdjezemска) te pojedini iskazi idu u smjeru **nužnosti disperzije kulturnih programa**.

...Neki moj strah, a možda i drugih ljudi koji dolaze iz tih krugova nezavisne scene je da će izgubiti prostor, o tome se dosta govorilo, ili da će nas izmjestit tamo pa ćemo ostati bez tog prostora... (predstavnik udruge nezavisne kulture)

...Znači, mi ono što imamo to je ta bojazan da se ne bi time gasili svi drugi prostori... naše mišljenje je da ih postoji pet na različitim lokacijama u gradu, nego da se napravi jedan veliki gdje bi svi bili pod jednom kapom... (predstavnik udruge nezavisne kulture)

Akteri s nešto dužim iskustvom aktivnosti unutar civilnog sektora izdvajaju i višestruka opterećenja na prostorne kapacitete grada koji su povezani s komercijalizacijom javnih prostora, ali i dvojbenim postupcima i odlukama jedinica lokalne samouprave u njihovoј preraspodjeli. Posljedica, prema njihovoj percepciji, jest **sustavno urušavanje rada i razvoja civilnih inicijativa u gradu**.

...da zapravo tom centralizacijom tu fluktuaciju tog prostora u gradu Zadru ili mogućnosti da se neke stvari dogode u nekim drugim prostorima, zapravo zaustavljamo dok radimo. Mislim dosada je to naprsto zagrabiljeno, otimačinom odnijeto i poslano u te kapitalističke glupe sfere, ali zanimljivo kako ti prostori propadaju, ti prostori koji su uzeti propadaju, taj Atrij koji je bio studentski klub je zatvoren već tri godine, nema ništa tamo. Ovaj, odlaskom tamo zapravo se još više udaljavamo od toga da bi netko teoretski se i mogao vratiti u taj studentski centar, studentski klub koji je bio dio taj atrij bio i on taj prostor još uvijek postoji administrativno pod upravom grada Zadra... (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

...ne znam koliko će tu uz cijelu tu logistiku i administrativni dio moći biti prostora za osluškivanje promjena unutar kulture i potreba ljudi u Zadru... (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

Uzimajući u obzir sve navedeno, valja istaknuti kako se kroz iskaze sugovornika, pogotovo aktera koji dugi niz godina djeluju u području nezavisnog kulturnog stvaralaštva, nameće **zaključak o nužnosti održivog policentričnog društveno-kulturnog života grada**. Drugim

riječima, sudionici istraživanja smatraju kako je za razvoj budućeg Centra, ali i za kulturni razvoj grada, **nužno zadržati i sačuvati prostore koji su tijekom proteklih godina izgradili svoj simbolički status u kreativnoj zajednici**. U tom smislu jedna od preporuka koje proizlaze iz ovog izvještaja jest pronalazak komunikacijskog i suradničkog modela koji će omogućiti da se rad nezavisnih kulturnih inicijativa (npr. Knjigozemskog i Nigdjezemskog) ne dovodi u pitanje.

Upravljačke strukture i položaj pojedinih aktera u javno-civilnom partnerstvu

Prema temeljnim ciljevima projekta, jedna od najvažnijih stavki vezana je upravo uz definiranje smjernica za uspostavu modela upravljanja u okvirima javno-civilnog partnerstva. Iz provedenih fokus grupa moguće je izdvojiti nekoliko glavnih pitanja koji se odnose na uspostavu upravljačkog modela u budućem centru.

Transparentnost odluka i inkluzivnost različitih aktera civilne scene
Depersonalizacija i izbjegavanje partikularnih interesa u upravljanju
Skupština kao kontrolni mehanizam upravljačkog vrha
Izbjegavanje pretjerane birokratizacije procesa odlučivanja
Legitimitet i stručnost upravljačkog vrha

Sudionici fokus grupa istaknuli su da bi u radu budućeg DKC-a bilo nužno **uspostaviti skupštinu ili savez udruga koja će osigurati transparentnost odlučivanja i zastupljenost udruga i organizacija** koje će sudjelovati u radu centra. Nadalje, istaknuli su kako bi budući centar trebao imati **kompetentnog i legitimnog voditelja/icu odnosno koordinatora/icu**. Drugim riječima, većina aktera civilne i kulturne scene koji su sudjelovali u istraživanju smatra da bi budući DKC trebao imati **dva glavna tijela u upravljačkom modelu: skupštinu i koordinatora/icu**.

Savez ili skupština se vidi kao parlamentarno tijelo tj. kontrolni mehanizam, dok su **stručnost i iskustvo jedini relevantni kriterij za izbor članova upravnog odbora**. Riječ je o modelu koji je najbliži modelu centra Pogon unutar kojeg postoji jasna distinkcija upravljačkog i programske vijeća. Upravljačko vijeće je ono operativno, stručno i sa iskustvom, dok programska podrška predstavnike različitih udruga i inicijativa u kulturi koji odobravaju i kreiraju program centra.

Smatramo da bi trebao postojati nekakav zbor, nekakvo tijelo koje bi, gdje bi se trebalo dakle nekakvim saborskim, nekakav... trebalo bi zajednički dogovorati oko svih stvari. (predstavnik/ica strukovne udruga)

Kada mi netko kaže sudioničko upravljanje ja uvijek mislim, aha neki odbor neko vijeće. Ne znam, svako ima, ne znam, svog predstavnika, pravo glasa, tako kreira program. To vijeće mogu biti neko tko predstavlja i školu, netko tko predstavlja kao mlade i tako nekako. To je za mene kao sudioničko, znači svi smo jednaki, svi jednako

startamo i svi imamo jednako pravo glasa. (predstavnik/ica udruge u području odgoja i obrazovanja)

...to definitivno treba biti otvoreno za sve, ali isto tako to treba biti jedna ekipa koja je ne samo stručna, nego koja je i složna u tome svemu, i da stvarno bude za svih i da nitko nema nekakav većinski glas (predstavnik/ica nezavisne kulturne scene)

Sudionici istraživanja koji djeluju u području odgoja i obrazovanja, ali i predstavnici nezavisne scene i predstavnici strukovnih udruga u kulturi, podjednako iskazuju **bojazan od birokratizacije i formalizacije rada centra**. Riječ je o posebnoj vrsti izazova jer dio aktera civilne i nezavisne scene djeluje van birokratsko-formaliziranih okvira, no sadržajno su potencijalno relevantan izvor kreativnosti za razvoj kako kulturne scene grada, tako i DKC-a.

Mislim da centar za mlade ne bi trebao biti institucija, trebao bi samo treba dati nekakav okvir, nekaku koordinaciju između interesa raznih udruga. Jednostavno sadržaji će se sami kreirati i isprofilirati, znači bilo kakve što otvorenije što manje pravila, što manje komplikacija (predstavnik/ica udruge u tehničkoj kulturi)

Sugovornici u projektu nemaju previše zamjerki na postavljanje jedne ili više odgovornih osoba, ali uz jasan stav kako ta **osoba mora imati legitimitet i stručnost po pitanju djelovanja i rada na civilnoj i nezavisnoj sceni**. Valja istaknuti kako u ovom aspektu manje smatraju problematičnim čak i zastupljenost predstavnika javne uprave ukoliko je riječ o osobi koja ispunjava profesionalne, etične i stručne kriterije.

...Nemam ja problema da tamo bude politika u smislu nekoga iz uprave grada, ali daj nađi osobu koja kuži nešto...nađi osobu koja je završila nešto u kulturi, nešto, ne znam... (predstavnik/ica studentske udruge)

No, zanimljivo je da se istovremeno kao potencijalni problem u takvom imenovanju u nekoliko navrata spomenulo da bi bilo **poželjno da koordinator/ica centra bude osoba izvan lokalnog konteksta**. Konkretno, nekoliko je sudionika istraživanja upozorilo na složenost odnosa između različitih aktera (političkih, civilnih, kulturnih) na lokalnoj sceni.

...mislim da je previše ostrašćen taj moment nezavisne kulture i Grada, i mislim da doista triba neko ko nije toliko emocionalno vezan za to, da dobije taj odmak... (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

Ljudi koji žele to raditi posjeduju znanja, ne možeš stavljati ljudi koji nemaju znanja o materiji kojoj žele, znači da su potvrđeni svojim radom i djelovanjem. (predstavnik/ica udruge u području odgoja i obrazovanja)

Jedna odgovorna osoba, možda dvi, tri, nije bitno, ali mislim da netko mora znati naslutiti nekakav problem u dogovaranju i odvagnuti neke stvari. (predstavnik/ica udruge u području odgoja i obrazovanja)

...neki kao predsjednik tog centra i sada ima svi ti ljudi koji su tu, sudjeluju u tome, ali mora biti netko 'ko je, ajmo reći, glavni. Netko koga će se pitati za, ne znam, treba nešto, netko hoće nešto napraviti i sada pitati će jednu udrugu i ona će može, pitati će drugu, znaš ono, sve je to uredu, ali se ne mogu uvijek svi ni naći i onda uvijek netko tu tko je, ajmo reći, glavni da eto. (predstavnik/ica strukovne udruge)

Znači jedan kvalitetni koordinator koji će iskoristiti taj portfelj udruga koji im se nudi i programa i koji će odabrati organizirati nekakve mjesecne gostovanja i slično. Mislim da je veliki potencijal inspirirati ljudi što je sve moguće, zvati na gostovanja razno razne kvalitetne ljudi koji će te mlade podučavati i onda se to manifestira ovakvim bazičnim prostorima i svemu onome što bi centar trebao nuditi. (predstavnik/ica strukovne udruge)

Mislim zašto bi sada izmišljali nešto kada imamo to dobro umjesto radio amatera napravili bi nešto drugo, ali u principu jedan čovjek koji je koordinirao, koji je organizirao koji se bavio s njima.. (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

Treba imati profesionalno osoblje, koliko-toliko, tko ima nekog iskustva, tko želi se baviti. Osoblje koje tamo, ne znam, radi, koje će sve to iskoordinirati, upravljati jer kako ćemo drukčije, mislim, to organizirati. (predstavnik/ica udruge u području odgoja i obrazovanja)

Valja primijetiti i razliku između udruga, organizacija i inicijativa nezavisne kulture, s jedne strane, i udruga koje pretežno djeluju u području odgojno-obrazovnih i humanitarno-socijalnih djelatnosti, s druge strane, po pitanju upravljanja i operativnog rada DKC-a. Naime, **akteri nezavisne kulture su skloniji spontanijem pristupu i društvenom aktivizmu**, dok istodobno dovode u pitanje hijerarhiju i proceduru. S druge strane, **udruge u području odgojno-obrazovnih djelatnosti** koje provode aktivnosti usmjerene prema djeci i mladima, pogotovo ako imaju iskustva s projektnim oblicima rada, **pokazuju više sklonosti strukturi, hijerarhiji i jasno definiranom operativnom djelovanju**. Ove diskrepancije potencijalno ukazuju i na sistemske razlike među udrugama, a što potencijalno može izazvati problem u dugoročnom definiranju upravljačkog modela, ukoliko u radu DKC-a budu sudjelovale

programske i svjetonazorske razlike udruge i organizacije. Nadalje, razlike među udrugama i organizacijama različitog profila mogu se povezati i s njihovom razinom profesionalizacije rada. Primjerice, većina udruga u području odgojno-obrazovanih i humanitarno-socijalnih djelatnosti financira se iz različitih fondova, a što za sobom povlači racionalniji i odgovorniji operativni dio rada. Potencijalni problem, međutim, može se pojaviti **ukoliko u upravnom ili nadzornom tijelu budu isključivo zastupljene udruge i organizacije koje se bave organizacijom informativnih i obrazovnih sadržaja za mlade, što bi moglo staviti u drugi plan kulturno-umjetničke i društveno-angažirane sadržaje u radu centra.** Riječ je o izazovima koje treba ozbiljno adresirati jer potencijalno mogu dovesti do frikcije te do „sterilnog“ djelovanja društveno-kulturnog centra.

Ljudi koji to rade, oni moraju reći, oni se moraju dogovoriti. Nešto dogovoriti, moraju pričati, komunicirati, napraviti plan i program eventualnih nastupa da se zna kada je što. Ured, znači, mora biti organizirano, naravno. Ne može biti navrat nanos, moraš imati nekakav plan, kada se što događa. Tipa, recimo kada ti je termin za, ne znam, dramsku sekciju, znaš kada ti je to. Mislim, to bi bilo lijepo, znaš da je od 6 do 8, na primjer. (predstavnik/ica scensko-izvedbene udruge)

To će vjerojatno biti produžetak Gradske knjižnice koja će imati svoju organizacijsku hijerarhiju i zaposlene i koordinaciju udruga koje će imati, vjerojatno, svoje autonomno djelovanje. (predstavnik/ica strukovne udruge)

Ne znam tko će održavati finansijski tu zgradu. Udruge imaju ne pišemo svi europske projekte, ne povlačimo svi lov u EU fondova da sve to možemo financirati. Volila bi da možemo imati nekakav model, evo sve udruge sa nezavisne scene i svi koji se bave djecom i mladima, ali mene stvarno intrigira taj model sudioničko upravljanje jer ne znam kako bi to moglo zaživjeti ovdje. ne znam... (predstavnik/ica udruge u području odgoja i obrazovanja)

Nadalje, ističe se i razlika u viđenju načina organizacije centra s obzirom na područje djelovanja udruga. Među udrugama koje se bave organizacijom sadržaja za mlade, samo se jedna izdvaja po tome što budući DKC vidi prvenstveno kao javnu ustanovu, pozivajući se pritom na primjere i prakse u Hrvatskoj i u inozemstvu. Riječ je o percepciji koja je razumljiva s obzirom na ciljeve djelatnosti udruge i s obzirom na strukturne karakteristike unutarnjeg ustroja i djelovanja.

Imate primjer...samo govorim... Centar za mlade Grabrik, koje znam da vodi udruga Carpe Diem. Oni imaju gradonačelnika koji je bio u civilnom sektoru koji je ušao u politiku i koji osluškuje potrebe mlađih u kulturi. Mislim nije neki prostor, možda 80-90m2 uglavnom oni raspisuju poziva za programe u centru za mlade na tri godine i osiguravaju znači plaću za jednog voditelja tog centra. A prostor dobivaju za djelovanje različite udruge, ali jedna udruga koordinira s time i raste plaća za jednu osobu koja vodi, a ostalo sami oni moraju snositi sve troškove. Udruga carpe diem rukovodi, a ostale udruge koje tamo žele djelovati, radionice i ostale aktivnosti, imaju prostor tjedni program. tako to je njihovo...imaju nekakav

odbora koji upravlja s tim centrom za mlađe... po mom mišljenju bi trebalo, morala biti javna ustanova (predstavnik/ca udruge u području odgoja i obrazovanja)

Još jedan problem na koji su upozorili akteri civilne i kulturne scene jest **bojazan vezana za potencijalnu „pasivnu uzurpaciju“ prostora od strane udruga koje nemaju kontinuirani rad i program**. Riječ je o tzv. „back seat driver“ problemu i jedan je od najučestalijih izazova s kojima se suočavaju udruge i organizacije u širim oblicima formaliziranog djelovanja (centri, savezi i slično). Naime, događa se da samo manji dio udruga želi preuzeti odgovornost za sudjelovanje u donošenju odluka, dok udruge koje su partikularno vezane za jedan specifični cilj u svom radu često imaju slabije razvijeni interes za aktivnije sudjelovanje u upravljanju.

...Ali mogu ići i zajednički na neke veče stvari ili poneke unutar toga, ali dobro da bi to bio prostor u kojem se funkcioniра putem projektnog djelovanja. može se dogoditi da mjesec dana nitko ništa ne radi... (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

Drugi problem na koji su upozorili sudionici istraživanja jest potencijalno organiziranje centra kao mjesta u kojem nema dovoljnog protoka ideja i aktivnosti. Odnosno, izražena je **bojaznost od sekuluzivnosti i pretvaranja centra u uredske prostore**, a što također potencijalno može generirati manju uključenost u sadržajni i upravljački rad budućeg Centra.

Mislim da je jedna od prijetnji ta centraliziranost te zgradurine i svih aktera nabacanih u jednu zgradu. To sam čuo od aktera nezavisne scene. Složio bi se s tim. Možda je i to ta zadarska stvarnost, možda će jedino tako funkcionirati.
(predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

Kao jedan od kriterija ključnih za razvoj suradničke participativnosti, kako kroz sadržajne, tako i kroz upravljačke segmente rada centra, ističe se **nužnost varijabilne raspoloživosti glavnih scenskih prostora za izvedbene umjetnosti**. Zanimljivo je da je to predložila većina sudionika istraživanja, bez obzira na područje djelovanja. Može se stoga prepostaviti da je riječ o zajedničkom strukturnom i prostornom problemu.

...kada bi mogli imati taj nekakav izvedeni prostor gdje bi mogli dva tri puta mjesечно nešto izvesti više nego sad je' i kad bi mogli imati neki prostor gdje bi mogli napraviti neku veću predstavu, gdje bi mogli dovesti neku scenografiju, nešto što nam je sada u ovim prostorima maleno, imamo problem, to bi bilo divno kada bi mogli imati takav nekakav prostor gdje bi mogli raditi više i bolje i gdje bi mogli dovest nekakve stručne ljudi koji bi mogli raditi razne radionice koje kada je bilo kina pobjeda i prostori prije gdje smo imali priliku dovesti i raditi s raznim pedagozima... (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

...definitivno nešto što ima određene kapacitete prostora raspoređene među udrugama, kao nešto što mogu na tjednoj bazi više puta koristiti za svoje pripreme, treninge, probe. I jedan ili dva, jedan veći, jedan manji izvedbeni prostor gdje se može nešto veliko staviti gdje se onda

mogu svi pridružiti. Definitivno isto vidim kao nešto gdje se događaju, možda ne pet velikih događanja u tromjesečju godišnje i ne znam koliko, već puno malih svaki dan.
(predstavnik/ica udruge u području odgoja i obrazovanja)

...Ja bih ušao u taj centar, jednu manju prostoriju, jednog manjeg razreda i tamo bih imao dramske vježbe (predstavnik udruge nezavisne kulture)

„Centar za mlade, to je recimo nama...da možemo eto imati nekakvu infrastrukturu da bolje realiziramo ove naše aktivnosti vezano za...i za..., ali evo najbitnije mi je da je to prostor gdje možemo realizirati te aktivnosti, okupiti mlade... što se tiče ureda, sigurno da bi nam pomoglo vezano za ovaj savjetodavni rast informativni s mladima. ti mladi će možda doći , da možeš pružiti informaciju“ (predstavnik/ica udruge; odgoj i obrazovanje)

Spremnost na participaciju u sadržajnom i upravljačkom radu DKC-a

U ovom dijelu izvještaja izložit će se mišljenja sudionika istraživanja o tome vide li, i na koji način, participaciju udruge, organizacije ili inicijative koju predstavljaju u sadržajnom i upravljačkom radu budućeg DKC-a, odnosno vide li budući centar kao prostor svoga djelovanja i žele li sudjelovati u upravljačkim tijelima. Aspekti vezani za spremnost na uključivanje u upravljačkom dijelu rada budućeg Centra mogu se sumirati u nekoliko izdvojenih dimenzija.

Kao prvo, samo je manjina predstavnika udruga, organizacija i inicijativa jasno iskazala spremnost i volju na sudjelovanje u radu upravljačkih tijela. Kao što je vidljivo iz tablice s popisom sudionika istraživanja (tablica 2), u prilogu ovog izvještaja, riječ je o udrugama i organizacijama koje djeluju u različitim područjima, dok im je zajedničko to da se bave radom s djecom i mladima. Ovaj nalaz je razumljiv budući da je projekt u početku bio definiran kao prostor za mlade i udruge koje se bave mladima, što je odbilo velik dio aktera civilne i kulturne scene u prihvaćanju tog prostora kao prostora svog djelovanja, a posljedično i upravljanja. Valja naglasiti da se kroz iskaze sudionika fokus grupa, kao što je vidljivo u prethodnim dijelovima ovog izvještaja, može primjetiti da **naziv Centar za mlade** vide problematičnim i isključujućim, dok širi okvir društveno-kulturnog centra za kulturu (i mlade) djeluje privlačnije za većinu aktivnih sudionika kulturne i civilne scene.

Kao drugo, predstavnici udruga i organizacija koji imaju dugogodišnje iskustvo rada na civilnoj i kulturnoj sceni, pokazuju određeni interes za sudjelovanje u upravljačkim tijelima budućeg DKC-a, ukoliko bi model upravljanja bio **transparentan i demokratičan**, lišen političkog oktroiranja. Zanimljivo je da među njima su i predstavnici nezavisne kulturne scene koji su pritom još i napomenuli da im je bliži koncept centra nezavisne kulture nego centra za mlade. Sličan stav izrazila je i većina predstavnika studentskih udruga koji smatraju da bi studentska populacija trebala biti zastupljena u upravljačkom tijelu budućeg centra, međutim sami nisu spremni preuzeti tu odgovornost. Mogući uzrok tome mogla bi biti **nedovoljna integriranost studenata**, a posljedično i studentskih organizacija, u život zajednice. To su pokazali i rezultati anketnog istraživanja provedenog u sklopu ovog projekta.

Pogled na tablicu koja donosi popis udruga i organizacija koje su sudjelovale u istraživanju pokazuje da **unutar nezavisne kulturne scene većina aktera izražava skeptičnost ili jasan negativan stav** prema mogućnosti vlastitog sudjelovanja u upravljanju budućim centrom. Prvenstveni razlog tome leži u činjenici da taj projekt vide kao inicijativu javne uprave zbog čega su skeptični u nezavisnost takvog prostora u budućnosti. Među udrugama koje se bave scensko-izvedbenim umjetnostima može se primijetiti da većina udruga koje su u svojim aktivnostima ponajprije orijentirane na vlastite članove/ice, te koje poslijedično nisu dovoljno umrežene s drugim organizacijama na sceni, ne pokazuju interes za sudjelovanje u upravljanju. S druge strane, ne odbacuju mogućnost povremenog korištenja prostornih kapaciteta budućeg centra za vlastite aktivnosti, programe i nastupe.

Kada je riječ o udrugama i organizacijama **u području vizualnih umjetnosti**, njihovi su predstavnici/e redom izrazili želju za povremenim korištenjem galerijsko-izložbenih prostora u budućem centru, međutim većinom nisu zainteresirani za aktivniji angažman u upravljačkim tijelima. Ovaj podatak nedvojbeno upućuje na jedan od većih nedostataka zadarske kulturne infrastrukture, a to je nedostatak adekvatnih izložbenih prostora. Sličnog su mišljenja i predstavnici strukovnih udruga koje se isto ne vide u prostoru budućeg društveno-kulturnog centra, osim kroz povremene aktivnosti i predstavljanja. Udruge s dužim stažom djelovanja te profesionalnjom unutarnjom organizacijom također odbacuju mogućnost sudjelovanja u upravljačkim tijelima, premda su zainteresirani za povremeno korištenje prostora radi predstavljanja svoga rada široj zajednici.

Humanitarno-socijalne udruge izrazile su načelno pozitivan stav prema projektu Centra za mlade te ga vide kao prostor za povremeno ili učestalije korištenje, međutim većinom nisu voljni aktivno sudjelovati u upravljačkim tijelima. Slično promišljanje o budućem centru iznijeli su i predstavnici udruga i organizacija **koje provode aktivnosti za djecu i mlade** (odgojno-obrazovno područje), koji su vrlo zainteresirani za sudjelovanje u radu budućeg centra, dok je samo manjina spremna i na preuzimanje odgovornosti kroz sudjelovanje u upravljanju.

Kada se razmotre odgovori predstavnika udruga i organizacija **tehničke kulture**, može se zaključiti da su spremnost na sudjelovanje u sudioničkom upravljanju izrazili predstavnici onih udruga koje već imaju razvijene suradničke odnose s javnom upravom. S druge strane, udruge i organizacije u području tehničke kulture koje imaju svoje jasno definirano i autonomno područje rada, a koje ujedno karakterizira profesionalni ustroj unutarnje organizacije te raspolaganje odgovarajućim prostorom za rad, ne vide budući DKC kao prostor svoga djelovanja pa sukladno tome nisu zainteresirani ni za upravljačke funkcije. Pored toga, udruge tehničke kulture izrazile su želju da im se omogući djelovanje unutar zasebno formiranog Centra tehničke kulture.

Predstavnici **studentskih organizacija**, udruga i inicijativa, a koje ujedno predstavljaju i **udruge mladih**, većinom nisu zainteresirani za aktivniji angažman u upravljačkim tijelima. Pri interpretaciji takvih nalaza istraživanja potrebno je uzeti u obzir nekoliko čimbenika. Prije svega, studentske organizacije nisu dovoljno uključene u društveni i kulturni život grada. Drugo, pokazalo se da studentski predstavnici većinom nisu bili dovoljno informirani o samom projektu te o modelima djelovanja i upravljanja društveno-kulturnih centara zbog čega im je bilo teže artikulirati vlastiti stav po tim pitanjima.

Mi stvarno već godinu dana razgovaramo o tome očemo li udrugu ugasit ili ne, ili čemo je prebacit studentima pa nek oni rade, iako, tu doslovno mislimo na dvoje studenata od cijelog odjela. (predstavnik/ica studentske udruge)

Znam ja po zboru da ne mo'š stvarno ništa preko noći napraviti, da ti dođeš ovako (pucne prstima) i aktiviraš 50 ljudi da ti rade...nema šanse. (predstavnik/ica studentske udruge)

Pored prethodno navedenih aspekata, rezultati istraživanja također su ukazali i na preveliku ovisnost civilne i kulturne scene o pojedincima, zbog čega je održivost brojnih udruga, organizacija i inicijativa često upitna nakon njihovog povlačenja sa scene ili manjeg angažmana zbog privatnih i poslovnih razloga. Takva situacija navodi na zaključak o **strukturnim problemima civilnog sektora i općenito volontiranja u gradu**. U okolnostima gdje ne postoji mogućnost prijenosa odgovornosti, zaduženja i aktivnosti udruge na sljedeće generacije, upravljački i kreativni element udruga, a onda možda posljedično i samog centra, ovisit će o pojedincima, umjesto o dobro razrađenom i uhodanom mehanizmu donošenja odluka i upravljanja. Kao dodatni potencijalni problem nazire se izostanak iskustva, volje i vještine za sudjelovanje u različitim oblicima upravljanja i koordiniranja radom Centra. Riječ je o složenim problemima koje ovo istraživanje i ovaj projekt ne mogu riješiti, no još jednom se ukazuje na važnost edukacije i jačanja kapaciteta lokalne civilne scene te na nužnost njezinog snažnijeg integriranja u svakodnevni društveni život.

Ne znam, rijetko koji student mi se učinio kao sposoban za takvo upravljanje...mislim da ih je jako malo, ali tih malo, ako imaju tu razinu odgovornosti u sebi, mislim dabi trebali sudjelovati, svakako bi... (predstavnik/ica studentske udruge)

Ne bih htio sudjelovati u upravljanju, nisam za to stvoren... Upravljanje mi uopće nije zanimljivo. Apsolutno ne. Ja sam baš onako kmet. (smijeh) (predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

Možda nekim sugeriranjima i takvim stvarima da, ali sad direktno mislim meni je to daleko na mladima...to je njihov izbor. (predstavnik/ica udruge u području odgoja i obrazovanja)

Ja sam uvijek na nekoj skeptičnoj distanci kad se otvara bilo što i kad se razvikuje nešto, neke velike organizacije, da će se nešto super događati za grad, jer često se događa to da to jednostavno ode krivim putem...da pojedinci preuzmu glavnu ulogu u takvim centrima i odvuku to na neku svoju korist...eto, to je ono čega se bojam i u ovom projektu, da bi se moglo lako dogoditi. (predstavnik/ica udruge vizualne umjetnosti)

Nužno je izdvojiti kako i participativni element u upravljačkom dijelu ovisi i o tome kako akteri civilne i kulturne scene doživljavaju budući centar. Pritom se iz odgovora sudionika istraživanja može primijetiti skepičnost po pitanju stvarne demokratičnosti procedura i ukupnog funkcioniranja budućeg centra.

...to sudjelovanje u upravljanju, to podrazumijeva nekoliko stvari, kao prvo, to bi podrazumijevalo da svi mi koji tamo sudjelujemo doista percipiramo to kao naš prostor...znači mi sad tu nešto radimo i to je od nas svih zajedničko...ako je to od svih nas, ti onda brišeš te odnose moći, kao, nema sad nekog tu koje full nadređen...treba napraviti neki model u kojem se nitko neće osjećati zakinuto...neko vijeće udruga koje bi tamo bile...
(predstavnik/ica udruge nezavisne kulture)

5. Zaključak

Najvažniji zaključci provedenog istraživanja mogu se sumirati kroz nekoliko glavnih aspekata. Kao prvo, u istraživanje se krenulo iz pozicije projektnog prijedloga u kojem je budući društveno-kulturni centar definiran kao Centar za mlade. Međutim, u procesu istraživanja pokazalo se da većina aktera civilne i kulturne scene koji su sudjelovali u fokus grupama znatno sklonija ideji Centra za kulturu (i mlade). Pritom sudionici istraživanja nisu otklonili mogućnost hibridnog koncepta budućeg DKC-a u kojem bi istodobno bile zastupljene udruge i organizacije koje se bave kulturno-umjetničkim radom, s jedne strane, i udruge i organizacije koje provode aktivnosti namijenjene mладима, s druge strane. Ovdje valja napomenuti kako bi u tom slučaju trebalo posebno pažljivo promisliti prostornu organizaciju kako različite aktivnosti ne bi bile u međusobnom konfliktu. Na temelju provedenih istraživanja, kvantitativnog i kvalitativnog, autorica i autor ovog izvještaja sugeriraju promjenu radnog naziva budućeg DKC-a u **Centar za kulturu ili Centar za kulturu i mlade**.

Ukoliko se budući DKC ustroji kao Centar za mlade (odnosno, Centar za kulturu i mlade), u tom bi slučaju bilo važno **uključiti mlade izravno** u upravljačka tijela te u kreiranje programa. Naime, koncept Centra za mlade, premda izložen kritici dijela sudionika istraživanja, posjeduje određeni legitimitet na sceni. Međutim, da bi taj legitimitet zadržao potrebno je ne samo izravno uključiti mlade, nego i angažirati stručne i kompetentne osobe u rad takvog centra. Drugim riječima, društveno-kulturni centar, bez obzira na programsko usmjerenje i profil korisnika, ne smije biti ustrojen po načelu „top-down“.

S obzirom da su glavni ciljevi projekta Zadruhart **jačanje kapaciteta nezavisne kulturne scene** i razvoj suradnje između javnog i civilnog sektora grada Zadra, treba istaknuti kako je u istraživanju je sudjelovao velik broj predstavnika nezavisne kulturne scene koji su mahom izrazili negativan stav prema projektu ukoliko je on definiran kao Centar za mlade. Također, predstavnici udruga, organizacija i inicijativa s nezavisne kulturne scene, ali i predstavnici drugih organizacija, jasno su izrazili **nepovjerenje u javnu upravu**, zbog čega ne žele značajniju ulogu iste u upravljačkim strukturama budućeg DKC-a. Bez obzira na upravljački model, akteri civilne i kulturne scene naglašavaju prioritet vrijednosnih okvira naspram tehničkih aspekata organizacijskog ustroja. Kao temeljne vrijednosti budućeg DKC-a naglašavaju se sloboda izražavanja, autonomija, stručnost i profesionalnost, otvorenost i demokratičnost. Navedene vrijednosti neizostavne su ukoliko se želi izgraditi **kultura povjerenja i suradnje** između javnog i civilnog sektora, a pogotovo između javne uprave i nezavisne kulturne scene.

Istraživanje je također pokazalo kako je većina udruga i organizacija izrazila **otvorenost prema mogućnosti povremenog korištenja prostora** za svoje aktivnosti, što je razumljivo s obzirom na ograničene i neadekvatne prostorne kapacitete u kojima djeluju. Govoreći o konkretnim prostornim potrebama, sudionici istraživanja iskazali su potrebe za sljedećim tipovima prostornih rješenja: izvedbena dvorana za održavanje dramsko-scenskih nastupa, odvojeni klupski prostor za održavanje koncerata, dnevni boravak za slobodno korištenje, druženje i okupljanje, dvorane za održavanje kreativnih radionica, likovna galerija, posebno

prilagođena dvorana za održavanje plesnih treninga (plesni pod, ogledala...), multimedijalna dvorana namijenjena održavanju predavanja, tribina, književnih večeri i sl.

Nadalje, iz analize fokus grupe može se zaključiti da je programsko-sadržajna koncepcija budućeg centra neodvojiva od modela upravljanja, odnosno da je potrebno paralelno promišljati tri bitna aspekta kako bi centar bio uspješan: 1) programsko-sadržajnu koncepciju; 2) prostorno uređenje; 3) model upravljanja. Kada je riječ o programsko-sadržajnoj koncepciji, premda se u tom pogledu akteri koji se bave različitim kulturno-umjetničkim, obrazovnim i društvenim djelatnostima međusobno razilaze, većina je sudionika istraživanja izrazila stav kako bi centar trebao zadržati programsku i sadržajnu otvorenost. Dio sudionika istraživanja pritom predlaže da se s osnivanjem tog centra doneše i pravilnik o radu kojim bi se centar distancirao od sadržaja koji bi pozivali na kršenje ljudskih prava, kao i od religijskih i političkih programa kojima ne bi trebalo biti mjesto u društveno-kulturnom centru, što je ujedno i jedna od preporuka ovog izvještaja.

Nastojimo li izvući najvažnije zaključke vezano za perspektive upravljačkih politika, ali i spremnosti na participaciju i odgovornost u upravljačkim tijelima centra, iz podataka prezentiranih u ovom izvještaju možemo istaknuti nekoliko ključnih točaka. Prije svega, kao i kod rezultata anketnog istraživanja potencijalne publike, i iz rezultata kvalitativnog istraživanja vidljivo je kako akteri civilne i kulturne scene smatraju kako treba **osigurati programsku autonomiju** budućeg centra i svakako izbjegći njegovu politizaciju. Na temelju provedenih socioloških istraživanja, nepostojanje povjerenja u javnu upravu jedan od glavnih prepreka u ostvarivanju uspješnog modela javno-civilnog partnerstva. Posljedica je to dugogodišnjeg sustavnog zanemarivanja i nedovoljnog financiranja izvaninstitucionalnih programa u kulturi, a osobito nezavisnih kulturnih inicijativa.

Osim toga, ukoliko model upravljanja bude sadržavao funkciju upravitelja ili ravnatelja, osoba ili osobe koje budu izabrane na ta mjesta moraju biti **stručne, iskusne i s legitimitetom** unutar civilne scene i nezavisne kulturne scene. Stručnost je vezana za profesionalno i praktično iskustvo rada u umjetnosti i kulturi, ili općenito unutar šireg spektra aktivnosti civilnog sektora, pogotovo kada su u pitanju prijave i koordinacije projektnih aktivnosti. Legitimitet se pak pokazuje kao posebno osjetljiva dimenzija u upravljačkom modelu, odnosno cijelokupni projekt može imati upitne realizacijske potencijale ukoliko se bilo kroz osobu, bilo kroz saveze udruga, predstavljaju interesi i potrebe civilne scene, a da prethodno nije jasno definirano ili transparentno odlučeno tko i kako može predstavljati nezavisne aktere na sceni.

Na kraju, krene li se s prepostavkom o uspješno kreiranom modelu upravljanja koji izbjegava sve gore navedene izazove, nužno je istaknuti i **potencijalni problem slabe spremnosti na sudjelovanje** u upravljačkom i nadzornom segmentu sa strane civilnih aktera, a što može potencijalno oslabiti snagu javno-civilnog partnerstva. Mišljenje je autorice i autora ovog izvještaja kako se strukturni nedostaci odgovornog sudioničkog upravljanja dugoročno mogu ispraviti, no prije toga je potrebno inzistirati na modelu koji će izgraditi povjerenje i suradnju.

Prilog 1. Istraživački protokol

Uvodno predstavljanje

- Naša uvodna riječ (o nama, o Centru za mlade, o ovom istraživanju)
- Možete li ukratko predstaviti udrugu/organizaciju iz koje dolazite? Molimo ukratko opišite ŠTO radite (polje djelovanja), KAKO radite (vrsta produkcije/oblici djelovanja) i ZA KOGA odnosno S KIM (publika, suradnje, sudjelovanje)

Uvodna pitanja o kulturnoj ponudi i potrebama

- Kako biste opisali kulturnu ponudu/kulturni život u Zadru? (trenutno stanje, mogućnosti)
- Kako biste opisali ponudu sadržaja za mlade u Zadru? Kakav je odnos lokalne kulturne politike i planiranja prema mladima?

Očekivanja od Centra za mlade, značenje Centra za grad, kulturu i mlade

- Koja su Vaša očekivanja od Centra za mlade? Kako Vi zamišljate taj Centar? Čime se Centar bavi, koju vrstu programa provodi i za koje vrste publike?
- Koju od sljedećih dviju koncepcija Centra više preferirate i zašto?

a) CZM kao umjetničko-aktivistički centar (prostor s jasnom umjetničkom konцепцијом, za suvremenu umjetnost, s kritičkim i društveno-angažiranim radom) ili

b) CZM kao društveno-kulturni centar za mlade i cijelu zajednicu

Može li CZM djelovati tako da objedini različite koncepcije (kroz sudioničko upravljanje)?

- Koji bi bili mogući doprinosi Centra za mlade gradu Zadru i kulturnoj sceni grada?
- Možete li navesti neke nedostatke ili potencijalne opasnosti tog projekta?
- Kako vidite ulogu Vaše udruge/organizacije u projektu Centra za mlade (povremeno ili trajno korištenje prostora, ponuda aktivnosti i sadržaja)? Na koji način Vaša udruga/organizacija može pridonijeti Centru?

Upravljanje i osobni angažman

- Što za Vas znači sudjelovanje u upravljanju?
- Kako bi po Vama trebalo izgledati upravljanje prostorom Centra? Tko bi sve trebao biti uključen u upravljanje Centrom? Tko treba imati prava i snositi odgovornosti za upravljanje Centrom?

- Kako vidite budući status i ustroj Centra? (npr. javna ustanova, javna ustanova u kulturi, mješovita ustanova, udruženje udruga ili savez udruga itd.)
- Želite li se da Vaša udruga/organizacija bude uključena u upravljanje Centrom? (ako da/ne zašto?)
- Želite li još nešto dodati?

Prilog 2. Popis sudionika istraživanja

Šifra	Vrsta organizacije i područje djelovanja	Centar kao prostor vlastitog djelovanja	Spremnost na sudjelovanje u upravljanju
Udruge, organizacije i inicijative na nezavisnoj kulturnoj sceni			
S11	udruga; nezavisna kultura; interdisciplinarnе kulturnо-umjetničke djelatnosti	ne vide se u tom prostoru (imaju prostor za djelovanje)	nisu zainteresirani
S12	udruga; nezavisna kultura; izvedbene umjetnosti	stalno djelovanje u centru za redovito obavljanje aktivnosti	zainteresirani
S13	umjetnička organizacija; nezavisna kultura; izvedbene umjetnosti	ne, ako će biti centar za mlade; da, ako će biti centar za nezavisnu kulturu	ne, ako će biti centar za mlade; da, ako će biti centar za nezavisnu kulturu
S14	udruga; izvedbene umjetnosti; kulturno-umjetnički amaterizam	ne vide se u tom prostoru	nisu se izjasnili
S20	umjetnička organizacija; nezavisna kultura; izvedbene umjetnosti	učestalije ili stalno korištenje prostora za redovne aktivnosti (predstave, probe, radionice)	zainteresirani, ukoliko upravljanje bude transparentno i demokratsko
S35	udruga; nezavisna kultura; glazbeno-scenske umjetnosti	u Centru za mlade ne bi sudjelovali, ali bi surađivali s hibridnim Centrom za nezavisnu kulturu i mlade	nisu zainteresirani
S37	udruga; nezavisna kultura; glazbeno-scenske umjetnosti	povremeno korištenje za pojedine aktivnosti	možda
S42	udruga; nezavisna kultura; glazbeno-scenske umjetnosti	povremeno korištenje	nisu se izjasnili
S44	inicijativa; nezavisna kultura, glazbeno-scenske umjetnosti	nisu zainteresirani za djelovanje u Centru za mlade	nisu zainteresirani
Scensko-izvedbene umjetnosti			
S9	udruga; izvedbene umjetnosti	povremeno korištenje prostora za pojedinačne aktivnosti (radionice, izvedbe i sl.)	nisu zainteresirani
S10	udruga; izvedbene umjetnosti	stalno djelovanje u centru za redovito obavljanje aktivnosti	zainteresirani
S15	udruga; izvedbene umjetnosti	stalno djelovanje u centru za redovito obavljanje aktivnosti	zainteresirani
S18	udruga; scensko-izvedbene umjetnosti	stalno djelovanje u centru za redovito obavljanje aktivnosti	možda, ovisno o ustroju upravljačkog tijela i opsegu posla
S40	udruga; scensko-izvedbene umjetnosti	povremeno korištenje (treninzi, nastupi)	nisu zainteresirani

S41	udruga, scensko-izvedbene umjetnosti	učestalije ili stalno korištenje prostora za redovne aktivnosti (treninzi, radionice, nastupi)	nisu zainteresirani
S36	udruga; scensko-izvedbene umjetnosti	povremeno ili učestalije korištenje prostora za redovne aktivnosti (treninzi, probe, nastupi)	nisu zainteresirani
S56	udruga; glazbeno-scenske umjetnosti	povremeno korištenje	nisu zainteresirani

Vizualne umjetnosti

S46	udruga; vizualne umjetnosti	povremeno korištenje prostora (izložbe)	nisu zainteresirani
S55	udruga; vizualne umjetnosti	povremeno ili učestalije korištenje prostora za redovne aktivnosti (likovne radionice, izložbe)	zainteresirani
S3	udruga; vizualne umjetnosti	povremeno korištenje prostora za pojedinačne aktivnosti	nisu se izjasnili
S8	udruga; audiovizualne umjetnosti	učestalije korištenje za redovne aktivnosti, sastanke, radionice i sl.	možda, ovisno o ustroju budućeg centra

Književno-nakladnička djelatnost

S32	udruga; književno-nakladnička djelatnost	suradnja da, ali ne bi bili stalni korisnici Centra za mlade	nisu zainteresirani
-----	--	--	---------------------

Strukovne udruge

S52	strukovna udruga; vizualne umjetnosti	povremeno ili učestalije korištenje prostora (izložbe)	zainteresirani
S2	strukovna udruga; arhitektura i urbanizam	povremeno korištenje prostora za pojedinačne aktivnosti	nisu zainteresirani
S47	udruga; književno-nakladnička djelatnost	povremeno korištenje prostora (književne večeri i sl.)	nisu zainteresirani

Zaštita okoliša

S5	udruga; zaštita okoliša i održivi razvoj; razvoj demokratske kulture	povremeno korištenje prostora za pojedinačne aktivnosti	nisu zainteresirani
S7	udruga; zaštita okoliša i prirode; tehnička kultura	povremeno korištenje prostora za pojedinačne aktivnosti	nisu zainteresirani

Humanitarno-socijalne djelatnosti

S4	udruga; humanitarno-socijalna djelatnost	povremeno korištenje prostora za pojedinačne aktivnosti	da, ako će model upravljanja biti transparentan i liшен političkog utjecaja
----	--	---	---

S17	udruga; humanitarno-socijalna djelatnost	povremeno korištenje prostora za pojedinačne aktivnosti	nisu zainteresirani
S21	udruga; humanitarno-socijalna djelatnost	povremeno korištenje prostora za pojedine aktivnosti	zainteresirani za sudjelovanje u radu skupštine ili saveza udruga, ali ne i u Upravnom odboru
S33	udruga; humanitarno-socijalna djelatnost	povremeno ili učestalije korištenje za redovne aktivnosti (radionice, predavanja, grupe podrške)	zainteresirani
S43	udruga; humanitarno-socijalna djelatnost	povremeno korištenje	nisu zainteresirani
S45	udruga; humanitarno-socijalna djelatnost	povremeno ili učestalije korištenje prostora za redovne aktivnosti (savjetovanje, radionice, predavanja)	nisu zainteresirani

Odgoj i obrazovanje, rad s mladima

S22	udruga; odgoj i obrazovanje	povremeno korištenje prostora za pojedine aktivnosti (radionice, predavanja i sl.)	možda, ovisi o upravljačkoj strukturi i modelu budućeg centra
S31	udruga; odgoj i obrazovanje; kulturno-umjetnički amaterizam	povremeno ili učestalije korištenje za redovne aktivnosti (radionice, predavanja, grupe podrške)	nisu se izjasnili
S39	udruga; odgoj i obrazovanje	stalno korištenje prostora za redovne aktivnosti (radionice, tečajevi, predavanja)	zainteresirani
S38	udruga; znanost i obrazovanje	povremeno korištenje za pojedine aktivnosti	nisu se izjasnili

Tehnička kultura

S51	udruga; tehnička kultura; obrazovanje	povremeno ili učestalije korištenje prostora	zainteresirani
S23	udruga; tehnička kultura; sport i rekreacija	povremeno korištenje prostora za pojedine aktivnosti	nisu zainteresirani
S19	udruga; tehnička kultura; obrazovanje	učestalije korištenje prostora za pojedinačne aktivnosti	zainteresirani
S49	udruga; tehnička kultura	rijetko korištenje za predstavljanje široj javnosti	nisu zainteresirani
S50	udruga; tehnička kultura; obrazovanje	povremeno ili učestalije korištenje prostora	zainteresirani
S6	udruga; tehnička kultura; obrazovanje	učestalije korištenje za redovne aktivnosti, sastanke, radionice i sl.	nisu se izjasnili

Studentske organizacije, udruge i inicijative

S29	studentska udruga	povremeno korištenje prostora za pojedine aktivnosti	predstavnik studentskih udruga poželjan u upravljačkom tijelu, ali osobno nisu zainteresirani
S30	studentska inicijativa	povremeno korištenje prostora za pojedine aktivnosti	predstavnik studentskih udruga poželjan u upravljačkom tijelu, ali osobno nisu zainteresirani
S34	studentska udruga; glazbeno-scenske umjetnosti	učestalije ili stalno korištenje za redovne aktivnosti (probe, nastupi)	zainteresirani
S53	studentska inicijativa	povremeno korištenje za aktivnosti	predstavnik studentskih udruga poželjan u upravljačkom tijelu, ali osobno nisu zainteresirani
S54	studentska udruga	povremeno korištenje za aktivnosti	predstavnik studentskih udruga poželjan u upravljačkom tijelu, ali osobno nisu zainteresirani
S24	studentska udruga	povremeno korištenje prostora za pojedine aktivnosti	zainteresirani
S25	studentska udruga	povremeno korištenje prostora za pojedine aktivnosti	predstavnik studentskih udruga poželjan u upravljačkom tijelu, ali osobno nisu zainteresirani
S26	studentska organizacija	povremeno korištenje prostora za pojedine aktivnosti	nisu zainteresirani
S27	studentska udruga	ne vide se u prostoru budućeg centra za mlade	predstavnik studentskih udruga poželjan u upravljačkom tijelu, ali osobno nisu zainteresirani
S28	studentska udruga; udruga građana; obrazovanje; aktivizam	povremeno korištenje prostora za pojedine aktivnosti (uz uvjet slobode izražavanja)	predstavnik studentskih udruga poželjan u upravljačkom tijelu, ali osobno nisu zainteresirani

Ostale organizacije, udruge i inicijative

S1	građanska inicijativa; kulturno-umjetnički amaterizam	povremeno korištenje prostora za pojedinačne aktivnosti	nisu zainteresirani
S48	inicijativa; ostale djelatnosti iz područja kulture i umjetnosti	povremeno	možda, ako bi model bio transparentan